

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI KÖZLÖNY

Szerkeszti a püspöki hivatal

A szerkesztésért felelős FUTÓ ANDRÁS

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
DEBRECEN, KÁLVIN-TÉR 17. SZ.

Megjelenik minden hó 15-én. — Előfizetési ár 1 évre 4 P 80 f.

Postatakarékpénztári csekkszám: 43.916.

Dr. Baltazár Dezső szobra Hajdúböszörményben.

A Hajdúböszörményben szeptember 5—12-ig rendezett „Hajdúhét” egyik legnagyobb eseménye volt néhai Dr. Baltazár Dezső püspök szobrának leleplezése. (Ugyanakkor leplezték le a hősi halált halt böszörményi tanárok és volt diákok emléktábláit is.) A Baltazár-emlékmű a böszörményi Bocskay gimnázium lépcsőházában van elhelyezve, mellette kétoldalt a hősi halottak neveit tartalmazó emléktáblák. A szobrot vörös márványból faragta ki Strobl Alajos szobrászművész egyik tanítványa. A mell-szobor szépen sikerült, alatta a Bocskay-gimnázium kisdobosa van kiábrázolva. (Valamikor ugyanis Baltazár Dezső volt a tanulóifjúság kisdobosa.)

A leleplezési ünnepélyen Maklár Károly püspök mondott remek beszédet nagy elődje emlékművénél:

Nagy embereknek nagy az emlékezetük és voltaképpen az emberi nagyság értékét és mértékét az határozza meg, hogy földi elmúlása után mennyit őriz meg emlékeiből az utána élő nemzedék.

Baltazár Dezső nemesak életében volt nagy, de nagy maradt földi elmúlása után is. Teste egy esztendő óta porlik az emberi elmúlás közös törvényei szerint. Az emléke él és minél tovább suhan felettünk a múlt idő, annál maradandóbban kívánczik arra, hogy érbe tömörüljön.

Baltazár Dezső életében is a magyarság ősi típusának élő éreszobra volt. Mélylüzű tekintete a puszta pástortüzenek felvillanó fényét és a délibábertermő Hortobágy korlátot nem ismerő szabadságát lövette. Csodás zengésű hangjában a debreceni Nagytemplom Rákóczi harangjának bűgása kondult, prófétai komorságú szavának zengése a hitbeli és nemzeti szabadság érintetlenségét követelte.

Jellegzetes egyénisége típusa volt a magyar faj és a magyar föld szerelmének. A magyar nép sorsa és a magyar föld sorsa vált eszményi szerelmévé. Ezt az eszményt itt szívla jel a lelke éppen Hajdúböszörményben az anyatejjel és ennek az iskolának tiszta magyar szellemével. A magyar földből is a böszörményi föld jutott legközelebb a szívéhez. Zelemért oda nem adta volna a világ legnagyobb dominiúmért sem. Ha a böszörményi határnak ezen a kis tanyáján tartózkodhatott, ott megenyhült kemény tekintete, simogatásra hajlott erős keze, el tudta felejteni a rosszakarátú világ sok igaztalan bántalmát, mert izzó szeretete a hazai föld iránt mindent kiegyenlítő megbocsátássá vált.

A magyar földnek és vele a magyar hazának ezt a szent szerelmét ez az iskola nevelte bele a lelkébe. Itt nyerte ifjú lelke első impresszióit, itt vésődött szívébe kitörölhetetlenül és soha meg nem homályosodó határozottsággal egyénisége legkarakterisztikusabb jellegzetessége: a szabadság és igazságszeretet.

Soha rajta kívül a valóság és igazság szent harcában senki annyi támadást ki nem állott. Melle szembeeszült azoknak a legtöbbször igaztalan támadásoknak, amelyek más gyöngébb embert régesrégén porba vertek volna, de amiket az ő halártalan erős egyénisége igazának villámaival győzedelmesen visszavert.

Örök eszmények zordon fenségű prófétája volt, de mindig ember maradt, földi mértékig tökéletes! Szabadság, igazság, haza- és emberszeretet szószólója volt haláláig. Mélló eszményképe és örök példaadója minden ifjú embernek.

Érbe öntött alakjáról hulljon le a lepel!

Ércmása hirdesse minden böszörményi magyarnak, különösen az itt tanuló ifjúságnak, hogy milyen nyomokat kell követni annak, aki a legragyogóbb magyar eszmékért: szabadság, igazság, Isten, ember és hazaszeretetért élni és haláláig küzdeni kész.

SZABÓ JÓZSEF

1856—1937.

A bárándi református egyháznak, a debreceni egyházmegyének és Bihar vármegyének nagy gyásza van. Meghalt Szabó József nyugalmazott lelkipásztor, aki 52 éven át szolgálta nagy odaadással és szeretettel a bárándi egyházat s nem egészen két évvel nyugalombavonulása után áldásos, munkás életét befejezve, örök nyugalomra tért.

Szabó József Kéken, Szabolcs megyében, 1856 február 25-én született. A sárospataki gimnáziumot 1877-ben jeles eredménnyel végezte, majd theologiai tanulmányait Debrecenben fejezte be s mindkét lelkészképző vizsgálatát kitérő eredménnyel tette le. 53 évi segédlelkési és lelkipásztori szolgálatából 52 évet töltött Bárádon.

A debreceni egyházmegyének előbb jegyzője, majd 1911-ben tanácsbírája lett, mely utóbbi tisztességét mindvégig viselte. Bihar vármegye törvényhatósági bizottságának 42 év óta tagja. 1920—21-ben a biharnagybajomi választókerület nemzetgyűlési képviselője s ebben a minőségben az iskolai törvények előadója volt. Eredményes munkát végzett a földreform idején is. Községe lakosságának a latin szert, püspökség birtokából 1230 hold földet szerzett. Több kitüntetésben részesült. Megkapta a Ferenc József-rend lovagkeresztjét, 1930-ban a Földhitelintézet elismerőlevelét, 1930-ban a Signum Laudist.

1935 október 1-én önként vonult nyugalomba s megfáradtan 1937 augusztus 24-én Bárádon hunyt el.

Temetése augusztus 26-án volt, amelyen Dr. Szilágyi Lajos, Bihar vármegye főispánjának vezetésével Dr. vitéz Nadányi János alispán és Létay Ernő, a biharnagybajomi választókerület országgyűlési képviselője és a sárréti járás törvényhatósági bizottsági tagjai teljes számban vettek részt. Bihar vármegye kegyelete jeléül koszorút helyezett az érdemben gazdag lelkipásztor ravatalára.

A háznál, majd a templomban tartott gyászszertartás után a bárándi vasúti temetőben helyezték örök nyugalomra.

A temetőben Létay Ernő, a kerület országgyűlési képviselője mondott búcsúztatót.

Szabó József földi maradványait elföldték a reá hullott néma hantok, de becsületes pályafutása, szellemi munkájának elismerése itt marad közöttünk élve, mint multjának tiszteletreméltó hagyomány.

A multa sokszor borít fátyolt a hálával fősvénykedő utókor, mely nem veszi számba, hogy mindaz, ami vívmány, mindaz, ami emberi előrehaladás, az előttünk jártak fáradoalmának, küzdelmének és áldozatának eredménye.

Az a 82 év, amelyet az égi áldás kegye átélnie engedte, földrészeket, országokat, népeket és társadalmakat átalakító történelmi korszak. Szeme előtt suhant el olyan öt évtized, amelyet az elnyomatásból életrekelt magyar nemzet béke aranykorszakának szokás nevezni. Előtte zúgott át a legnagyobb világ-

rengés vihara, mely a népek százmillióit állította egymással szembe, csatasorba. És Előtte öltözött a nemzet feketébe, mikor a gyászos kétségbeesés idején a legkisebb felemelkedés szinte elérhetetlennek látszott.

Isten akarata már fiatalon kiemelte, amikor egy tekintélyes keresztyén gyülekezet élére állította. Nyája megérezte, hogy a pásztorkodásra nemcsak hivatást rejt magában, hanem képességei erejéből az Ige palánták ki is virulnak. Hirdette, hogy szobrot csak az erény érdemel és arra oktatótt, hogy minden jó keresztyén az Úr Jézusban keressen példát; Tőle nyerjen erőt, bizalmat a hit és belőle merítsen vigaszt a kétségbeesés. Ez a keresztyén szellem vezette utain akkor is, amikor az egyházi élet küszöbét elhagyta és világi dolgoknak, közügyeknek szentelte napjait. Szűk hazájában arra törekedett, hogy Báránd község a többi fölött kimagasló helyet teremtsen magának, a bárándi nép pedig nemzeti érzésben, kulturális és anyagi javakban más községek népét felülmulja. Több mint ötven éven át nem volt esemény, mely segítő sugalma bélyegét maga ne hordta volna. Közéleti munkája nem volt helyileg elszigetelve, hanem kihatott az egész járás területére és szellemi hatása fölött az ősi vármegye mindennemű közérdekére.

Benső ihlete, lelki szerelme azonban egész életén át a nemzetpolitika, az országos közügy felé vonzotta. Ez a nemes vágy buzdította a mélyenjáró gondolkodásra, ez ösztönözte tudása öregbítésére, ez tette megfontolttá, bölcsé, mert érezte, hogy a közszereplésnek nem a feltűnési vágy, hanem a helyes felkészültség az erkölcsi alapja.

A trianoni gyász után azok táborába állt, akik a nemzeti jövőt szélesebb és szilárdabb alapokra kívánták fektetni abban a meggyőződésben, hogy a biztos jövő talpköve nem lehet más, mint az édes anyaföld és annak szerelmes művelője, a magyar falu népe. Hitvallását, elvhű meggyőződését és személyét becsülte meg a biharnagybajomi választókerület, mikor az első nemzetgyűlésbe választotta meg követének.

Ebben a világi tisztében is az Úr hű szolgálja maradt s nem a gyűlöletnek, hanem a felebaráti szeretetnek hirdetett behódolást.

Az ő szelleme és tenniakarása nem szenvedett törést soha, de gyenge testi szervezetét hovatovább felőrölte sokrétű munkája súlya, fáradoalma.

Fájdalmas kegyelettel búcsúzunk tőle, de ugyanekkor tanuskodunk is amellet, hogy földi pályájának minden mozzanata tiszta és tisztos maradt.

Szabó József hazádnak, egyházadnak, vármegyédnek, községednek kiemelkedő megbecsült alakja, a Rád bízott értékeknek hűség sáfára, felemelt homlokkal állhatsz égi Bíruid ítélőszéke elé, mi itt-maradtak emlékedet kegyeletünkbe vessük. Isten veled!

D. J.

Dr. Veress István búcsúja a Kollégiumtól.

Református egyházi életünk ismét szegényebb lett egy harcossal. Visszavonult a küzdőtérrel Dr. Veress István, a kollégiumi tanítóképzőintézet kiváló igazgatója, aki csaknem egy negyedszázadon át vett tevékeny részt az egyetemes református egyház tanügyeinek irányításában s akinek neve széles körökben örvendő ismerésnek és becsülésnek. Azt szokták mondani, hogy nincs pótolhatatlan ember. Ez igaz is. Viszont az is igaz, hogy éppen napjainkban minden teljes munkabírási ember idejekorán való félreállása olyan erővesztéséget jelent, ami feltétlenül megéreztetni a maga hatását. Fokozott mértékben áll ez a megállapítás Dr. Veress Istvánra, aki nemcsak szűkebb hivatali körében fejtett ki példás munkásságot, hanem azon kívül is fáradhatatlan volt minden olyan tevékenységben, amellyel a szívéhez nőtt tanítóképzés ügyét eredményesen vélte szolgálni. Az ő közéleti szereplését talán úgy jellemezhetnénk leghívebben, hogy sohasem hivatala dekorumát élvezte, hanem mindig az abból folyó kötelességek terhét érezte s e kötelességeknek igyekezett minden erejéből és maradék nélkül eleget tenni. A tanítóképzésnek nem egy területén egyenesen a kezdeményezés dicsősége fűződik nevéhez, ami már magában véve is elég bizonyossága kivételes tehetségének és pedagógiai rátermettségének. Erdemeinek méltatása kikivánczol egy kis napihír szűk keretei közül. A Kollégium pedig egyenesen külön lapon kell, hogy elkönyvelje azt a veszteséget, amely távozásával éri, mert a Kollégium iránti szeretete valóban nem ismert határt s az ebből folyó szolgálatban sohasem tudott mértéket tartani. Ezzel a szeretettel csak a növendékei, a túlnyomóan nyomorúságig szegény szülők gyermekei iránt érzett szeretete vetekedett. Nagyon kevés embernek jut osztályrészül, hogy a megérdemelten pártfogoltaknak olyan nagy sereggel dicsekedhetnének, mint amilyennel ő dicsekedhetik. Szinte ezrekre megy azoknak a tanítóknak a száma, akik az ő segítségével lettek emberekké, akiket egyenesen ő segített pályájukhoz. A nemzeti kultúrán kívül ezzel a magyar nemzeti erő gyárapítása terén is elévülhetetlen érdemeket szerzett. Erdemei-

nek méltánylása, mint tudjuk, a legmagasabb helyről is megtörtént. Mindenki szerette Dr. Veress Istvánt aki csak ismerte. Ez a szeretet különösen megragadó módon jutott kifejezésre azon a búcsúestélyen, amelyet a tanítóképzőintézet tanári testülete rendezett tiszteletére augusztus 31-én a kollégiumi konviktusban. Megjelent ezen az estélyen Maklár Károly püspök urunkkal az élen Dr. Vásáry István főgondnok, Dr. Kállay Kálmán kollégiumi igazgató, Dr. Papp Ferenc egyházkerületi szakfelügyelő, tanügyi főtanácsos, Dr. Varga Zsigmond és Dr. Erdős Károly egyetemi tanárok, a kebelbeli intézetek igazgatói és tanárai teljes számban, s a testvér Doczi-intézetből is igen sokan. A vacsorán elsőnek Püspök úr emelkedett szólásra. Költői emelkedettségű, egyben klasszikus tömörségű beszédben méltatta Dr. Veress István érdemeit, kiemelve azt az értéket, amelyet az ő nemesveretű egyénisége egyházi közéletünkben egy emberöltőn át képviselt. Utána Dr. Kállay Kálmán kollégiumi igazgató szép beszédben tett bizonyosságot Dr. Veress István mellett, aki a Kollégium érdekeit soha nem tévesztette szeméi elől, tradícióit híven ápolta, s érte minden megtehetett, amit emberileg megtehetett. Majd a kollégák nevében Dr. Varga Jenő köszönt el a távozó igazgatótól a megértő hivatalfőtől és a szerető baráttól. Végül Jakucs István kollégiumi igazgató saját személyes tapasztalataiból mondott el egy pár kedves epizódot Dr. Veress Istvánról, frappáns módon illusztrálva az ő gondosságát és figyelmét a Kollégium növendékei iránt. A beszédekre a nyugalomba vonuló igazgató meghatottan válaszolt. Megköszönte a szerinte érdemeit meghaladó elismerést és ígerte, hogy míg él és ereje engedi, továbbra sem fog megszűnni munkálkodni azon a téren, melyen a dolgok természetes rendje szerint másnak kell átadni a vezető helyet. Mi is azzal a kívánsággal búcsúzunk tőle, hogy csorbítatlan munkaerőjét, gazdag pedagógiai tudását és a tanítóképzés magasztos ügye iránt táplált forró lelkesedését még sokáig értékesíthesse édes magyar hazánk felviragoztatására és Isten dicsőségére.

Az öregekről.

Mostanában rájár a rúd az öregekre. Ócskavasnak, ócska bútordarabnak kezdik őket tekinteni.

Lomtárba velük! — ez ma a jelszó.

Helyet az ifjúságnak! — sürgeti a mindenható közvélemény.

Sőt! Úrrá lett felettünk a nagykorúsítás eljárása mellett az „öregkorúsítás” szokása.

Ötven-hatvanéves embereket, egy-kettőre „öregkorúnak” nyilvánítanak. Hadd legyen mindenki, aki az ifjúság útjában áll, egy-kettőre öregember.

Nyugdíjba, penzióba velük, ha hivatalban vannak! — hangzik szélteben-hosszában.

S mennek is nyugdíjba egymásután öregek és nem éppen öregek, a korszellem harsány vezér-zavára.

Persze, ez a különös szokás, eljárás átesap hoz-zánk is, az egyházi élet területére.

Mert hiszen, ha csak világi téren haladna előre ez a mozgalom, akkor szó nélkül hagyhatná az ember. Hiszen a világ világ volt minden időben. A világ, a társadalom már évezredekkel ezelőtt sem igen kedvelte az isteni kijelentéseket, a prófétákat, az apostolokat.

A világ mindig a saját ösvényén, hol az utilitarizmus, hol a materializmus ösvényén haladt előre. A próféták és az apostolok ellenben folyton a lélek, az örökkévaló Isten törvényeit tartották szemük előtt.

Nézetem szerint ez a mi feladatunk, hivatásunk, kötelességünk is. Keresni, kutatni, hirdetni a lélek,

a szellem, az örökkévaló Isten törvényeinek szépségét, szentségét és igazságát.

S most, amidőn az öregeket ócskavasként kezdi kezelni a társadalom, nem ártalmas dolog az öregekről elmélnedni.

A természet nyitott könyve, ha szeretünk belőle tanulni, az öregkor értékes voltáról beszél előttünk.

Kétségtelen, hogy a maga nemében kedves előttünk az esztendő bármelyik szakasza: a tél, a tavasz, a nyár, az ős.

A legnagyobb reális értéket azonban mégis csak a nyár vége, az őszi reprezentálja. A nemesebb gyümölcsök ekkor kapják az igazi édes ízt. Megelőzőleg éretlenek, fanyar-izűek. A rét, az erdő tájéka, a nyár végén tele van ezernyi virággal. A magvak ekkor kezdenek kifejlődni, megerősödni.

Képzeld el csak, ha valami kimondhatatlan hatalom, az aratás végén kettévágna a növényvilág, a növénytermelés folyamatát. Vajjon mit jelentene egy ilyen veszedelmes gondolat realizálása?...

De nem időzöm tovább a természet nyitott könyvének tanúságainál. Hiszen a mai társadalom, a szabad természetet jórészt csak mint kirándulásra rendelt tanyát és helyet kedveli és ismeri.

Szedjük elő tehát a nemzeti, a társadalmi élet idevonatkozó tanúságos eseményeit, jeleneit.

A ma élő, uralkodó népek, nemzetek között a francia népet tartjuk a legszellemesebbnek.

S ime, ez az igazán „szellemes” nép, amikor a világháború folyamán észrevette, hogy a front kezd ingadozni, hogy a francia katonák között a temérdek, leirhatatlan szenvedés miatt úrrá kezd lenni a forradalmi hangulat, átadta a vezetést az öreg Clemenceau Györgynek. S az öreg „Gyuri bácsi”, a vén tigris egy-kettőre megmentette a helyzetet.

Vajjon mi történt volna a francia glóriával — ami, fájdalom, legutóbbi megnyilvánulásának formájában darabokra tépte szegény magyar hazánkat is —, ha így okoskodtak volna ott is, ők is: Le az öreg Gyuri bácsival! Helyet az ifjúságnak!...

De ninesen szükségünk még arra sem, hogy a szomszédba szaladgáljunk példákért. Nézzük csak I. Ferenc József néhai nagy királyunk uralkodásának végső éveit.

A világháború kitörése előtt lent a bánatban, a szerbek között éltem. S ott, fájdalom, számtalanszor hallottam szerb agitátoroktól, hogy csak addig fog az én volt kedves egyházam, a magyarittembei eklézsia, magyar hazánkhoz tartozni, amíg az öreg király, I. Ferenc József él...

Valami csodálatos tisztelet, hódolat vette körül a mi agg uralkodónkat szerte a monarchia minden tájékán.

Persze, ez a tisztelet, hódolat, némelyek szerint, csak az öreg embernek szólt. Holott tévednek, akik így okoskodnak. Mert eme tényállás egyik főoka, az öregkorral együtt járó bölcsességek, mint vezető szellemnek, hatalomnak — a köztudatba való beidegződése volt.

Jól emlékszem reá, amikor az őszirózsás forradalom idején, a templom előtt műfelenk is puffogtak a manlicherek, hányan mondták előttem jobberzésű emberek: Hol van I. Ferenc József? Hol van az öreg király, aki annakidején egyik kezében kenyeret, a másik kezében korbácsot tartott!?

De jerünk a legelső bizonyító okmánytárhoz,

amelyet első helyen kellett volna említenem, a Biblia lapjaihoz.

Hol tanítja, hol ajánlja Istennek beszéde az öregkor iránt való hálátlanságot? Seholy!

Hiszen a Biblia éppen arra tanít, amit a francia glóár harcosai, reprezentánsai nemannyira tanítottak, hirdettek, mint inkább gyakoroltak a legborzasztóbb időkben, a világháború végefelé: Az ősz ember előtt kelj fel és a vén ember orcáját becsüld meg (3. Móz. 19. 32).

Szóval ennél a kérdésnél gyakorlati keresztyéneknek bizonyultak.

A vén tigris megbecsülték és győztek!

Nálunk kezdenek ellenszenvesek lenni az öreg tigrisek. Fájdalom, még egyházi téren is.

A nyugalmazott református lelkipásztorok csoportja kezd feltűnni a látóhatáron.

Pedig hát hiába próbáljuk megszokott jelenséggé avatni a nyugalmazott öreg református lelkipásztorok alakját. A puritán-színezetű református közvélemény meglehetősen hidegséggel fogadja a huszadik század eme típus-csoportját.

Csók István nagynevű festőnk „Ezt eselekedjétek az én emlékezetemre” című képén az öreg, ősz református lelkipásztort állítja előtérbe, kezében a kehellyel, az úrvacsorázó, piros-pozsgás arcú falusi leányok között.

Ha valamelyik daliás ifjú lelkipásztort állította volna előtérbe, azt hiszem, hogy a párizsi műkritikusok nem igen tüntették volna ki aranyéremmel eme képet.

Az ősz lelkipásztor ékessége a gyülekezetnek.

Ügylátszik, hogy eme igazságot átértékelték a szellemes francia nemzet gyermekei, műkritikusai. Hiszen egyik nagy írójuk, Joubert József így elméledik: Az élet olyan ország, melyet az aggastvánok már láttak és laktak. Akiknek végig kell futniuk az életet, csak hozzájuk fordulhatnak, hogy megtudják a járást.

A Biblia így fejezi ki eme szent ősi törvényt: Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú ideig élj azon a földön, melyet az Úr, a te Istened ad tenéked. (2. Móz. 20. 12).

Népünk, nemzetünk, egyházunk jövő sorsa ezen az alapelven épül fel.

Igyekezzünk tehát valami más megoldást keresni, a 40 éves szolgálattal rendelkező s 75. életévüket betöltött lelkipásztorokra nézve. Ne kövessük etéren a világi élet ösvényeit.

Hagyjunk békét az öreg tigriseknek!

Inkább bármi módon csökkentsük a theologusok, az ifjú óriások létszámát, de hagyjuk élni az öreg tigriseket.

A nyugdíjazott világi hivatalnokokat már — fájdalom — megszokta a világ. Ott ödöngenek szegények a korzón, a csirkepiacon.

De hát mi lesz velünk, ha soraik között ott találja majd a mi népünk a nyugalmazott református lelkipásztorok seregét is?

Az egyház is csak olyan, mint a világ — fog zúgni a közvélemény. — S ha olyan, akkor voltaképpen mi az egyház célja, hivatása, rendeltetése? — hangzik, morajlik tovább a bölcselkedés.

Óh, vigyázzunk, vigyázzunk! Ne boglyassuk a fundamentum-köveket, mert egyszer megmozdulhat az egész épület.

Baráth Imre.

A Református Világszövetség montreali gyűlése.

A világ presbiteri alapon nyugvó egyházai 1875-ben alakultak világszövetséggé. Ez a Világszövetség az első Zsinatát a skótok szép fővárosában: Edinburgban tartotta 1877-ben. Ma a Világszövetség több mint 60 millió tagot számlál és négyvenként tart nagygyűlést az Atlanti Óceánnak hol az egyik, hol a másik oldalán. Kisebb gyűléseket többet tartottak már Amerikában és Európában is. Magyarországon is volt ilyen már 1911-ben és 1932-ben. A Világszövetség közbenjárását és segítségét különösen érezte az erdélyi református egyház, néhány esztendővel ezelőtt a Világszövetség kiküldöttjei jártak ott és személyesen győztek meg az erdélyi magyar református egyház nehéz helyzetéről. Az elmúlt év őszén újra járt Erdélyben a Világszövetség kiküldött bizottsága és ennek jelentése ott szerepelt a mostani 15-ik jubiláris gyűlés tárgysorozatán.

A világggyűlés tagjai ez alkalommal Kanada legrészesebb és legnagyobb városában: Montrealban gyűltek össze. A város maga rendkívül érdekes volt, félig amerikai, félig európai jellegű. Kanadában ez volt már a második világggyűlés, az első 45 évvel ezelőtt volt Torontóban. Montreal aránylag csekély számú református lakossága, angolok és kálvinista skótok, nagy szeretettel készültek a Világszövetség tagjainak fogadtatására. Az előkészületek mindenre kiterjedő figyelemmel igyekeztek kényelmes szállást és bőséges ellátást biztosítani a résztvevőknek. — A montreali reformátusok bebizonyították, hogy él a lelkükben a keresztyén vendégszeretet. Az üléseket a Szt. András és Szt. Pál presbitériánus templomban tartották, melynek termei nagy kényelmet biztosítottak a résztvevőknek.

A világ minden részéről több mint 100 presbiteri jellegű felekezet küldötte el képviselőjét Montrealba. Többségben természetesen, már a gyűlés helyénél fogva is, az amerikai egyházak képviselői voltak. Igen szép számmal jöttek a brit szigetekről is, de az európai szárazföldről igen kevesen jelentek meg, bizonyára az utazás és az európai valutáris viszonyok nehéz volta miatt. Franciaországból, Hollandiából, Svájcban, Magyarországból egy-egy delegátus érkezett, Csehszlovákiának két képviselője volt jelen, az utódállamok magyar reformátusai nem küldöttek képviselőt, az erdélyi magyar református egyházat Fehér Mihály kanadai református lelkipásztor képviselte. A magyarországi kiküldött Dr. Kováts J. István volt, aki tagja volt az elvi jelentőségű határozatokat intéző bizottságnak is és a világggyűlés határozataira nagy hatást gyakorolt.

A gyűlések reggel 9 órától este 10 óráig tartottak, mindig áhitat vezette és zárta be. Legfőbb tárgy volt: az egyháznak a mai modern világban való helyzete. Ennek kapcsán szó volt az egyház lényegéről, hivatásáról, az államhoz, az ipari világhoz, a társadalmi rendhez, az ifjúsághoz, a bel- és külmiszióhoz való viszonyáról. Részletesen megtárgyalták a keresztyén világ megkeresztelt pogányjaival kapcsolatos feladatokat az egyháznak. Az európai kiküldötteket természetesen a gyűlésnek az a szaka érdekelte a legjobban, amidőn az európai szárazföldön lévő református egyházak helyzetét tárgyalták meg. Dr. Keller Adolf

svájci kiküldött előadása után felszólalt a magyar, a holland, a francia, a csehszlovák, a görög egyház kiküldötte. Az erdélyi magyar református egyház üzenetét Fehér Mihály kanadai lelkipásztor olvasta fel. Dr. Kováts J. István a magyar református egyház küzdelmes multját, a jelenlegi nehézségei dacára is gyönyörű szociális teljesítményeit ismertette. Beszéde igen kedvező hatást gyakorolt a delegátusokra. Eseményszámba ment Lord Tweedsmuirnek, Kanada fő kormányzójának beszéde, aki hangsúlyozta, hogy nem mint fő kormányzó jelent meg a gyűlésen, hanem mint a presbiteriánus egyház tagja. Beszédében hangsúlyozta, hogy az egyháznak ebben a változó világban változó hangon, de az örökkévaló igazságoknak kell a hirdetőjének lennie.

Új elnöknek a következő négy év tartamára egyhangúan Dr. Róbert Laird torontói lelkészt választották meg. Dr. Curtis indítványára a négy év múlva tartandó világggyűlés helyéül Geafet jelölték ki. A berekesztő ülésen kegyeletes szavakkal emlékeztek meg a legutóbbi gyűlés óta elhunyt református vezéregyházvezetésekről: Dr. Antal Gézáról és Dr. Baltazár Dezsőről. A világggyűlés tagjai felállással fejezték ki tiszteletüket az elhunyt nagy személyiségek iránt.

A Presbiteri Világszövetség az erdélyi magyar református egyház helyzetének megvizsgálására kiküldött bizottság jelentését tárgyalta és errenéve azt a határozatot hozta, hogy biztosítja együttérzéséről a nagy nehézségekkel küzdő erdélyi magyar református egyházat, minthogy a kolozsvári teológián nagy hiány van modern teológiai művekben, a bizottság kéri a Világszövetség tagjait, hogy angol, francia, németnyelvű theol. munkák ajándékozása által nyújtsanak nekik segítséget. A Világszövetség alkotó tagjai tegyenek lépéseket az erdélyi református egyház rendszeres évi segélyezésére. Erős vágy nyilvánult meg az iránt, hogy az angolnyelvű egyházakból évenként egy, vagy esetleg több theologus tanuljon a kolozsvári teológián. Kimondották, hogy az eddiginél sokkal szorosabb kapcsolatot tartson fenn a Világszövetség a Romániában élő magyar református testvérekkel nemcsak levelezés útján, hanem látogatók gyakori küldése útján is. Ezek a bizottságok ne csak a nagyobb városokat, hanem a községek látogatását is vegye programjába. A Világszövetség nagyobb bizottságot küldjön ki, melynek legfőbb célja a román hatóságoknál való közbenjárás és a bukaresti kormánynál a szükséges jogorvoslás kieszközlése.

A Világszövetség Montrealban összegyűlt tagjai mély aggodalommal figyelték a németországi hitestvérek szomorú helyzetét s mélyen fájlatják, hogy a polgári hatóságok nem engedték meg a Református Szövetség moderátorának a Világggyűlésen való megjelenését. Őszinte és mély rokonszenvükről biztosítják a német birodalomban élő testvéreiket és kifejezték azt a kívánságukat, hogy a német birodalom hatóságai hassanak oda, hogy a református hitestvérek a világi hatóság részéről méltányosabb elbánásban részesüljenek.

Az ORLE konferencia, közgyűlés, presbiteri kongresszus és nőikonferencia.

Az ORLE szokásos évi konferenciájának és közgyűlésének a megtartására Székesfehérváron jött össze ebben az évben.

A konferencia egyfelől tudományos előadásokkal, másfelől gyakorlati jellegű megbeszélésekkel szolgált.

A tudományos előadások közül az egyiket Révész Imre, a másikat Vasady Béla tartotta.

Révész Imre előadása I. István királyról szólt. Ismertette a magyar reformáció álláspontját, amely vallási, dogmatikai okokból, másrészt általános szellemisége következtében vagy egészen kritikai volt, vagy pedig nem is látott a kérdésben kérdést. I. Istvánt keresztvéni szempontból nem tartotta sokra a reformáció. Az ellenreformáció barokk beállítása kényszeríti aztán a reformáció egyházait annak a megállapítására, hogy I. István közelebb van hozzájuk, mint a tridentinai zsinat, míg magyar szempontból teljesen a magukénak vallják. A mi részünkről következő lépés, ha a római egyház szentje mellől félreállunk és ünnepezzük a magyar történet első királyát. Ezt az ünneplést I. István akkor is megérdemelné, ha benne csak fajunk politikai géniuszának első európai megnyilatkozását kellene is látnunk, ha cselekedeteinek végső rugója kizárólag politikai megfontolás lett volna. A magyar életet ő foglalja először a széthullástól megóvó keretek közé, a magyarságot ő teszi európai néppé, az ő elgondolásában gyökerezik az öncélú magyar létezés, I. István azzal, hogy birodalmában római és görög keresztvénséget, különböző fajú népeket összefog, a legjobb eszmény a ma divatos faji és vallási egység egveduraságának a réme ellen. Nincs jogunk azonban kételkedni I. István keresztvénsége őszinteségében. Egvéni és családi élete teljes keresztvéni tisztaságban folvik. Tény, hogy hűséges római kath. volt, üdvösségét azonban nem Rómának, hanem Krisztusnak köszönhette. Azt a Rómát követte, amelyben nem volt még dogma Mária szeplőtlen fogantatása, a pápai családokhozatalanság, a transzsubstanciatio. Ágostonhoz és Pálhoz közelebb áll, mint Tamáshoz, vagy Lovóához. Az első magyar lelki keresztvéni nemcsak Rómának emel fényes hajlékot, de a reformáció befogadásához is megtette az első lépést. Azzal, hogy a keresztvénséget nem keleti, hanem nyugati formájában fogadta el, a reformációnak készítette helyet. A keleti keresztvénség az alázatos béketűrő szakadatlan hirdetésével, lemondó, passzív beállítottságával, ezzel együttjáróan erkölcsi lendületének gyengeségével nem alkalmas talaj, legalábbis nem jó előkészítés a reformáció számára. A nyugati keresztvénség nem felejtette el a legmélyebb pontján sem, hogy az evangélium: bűnbocsánat. A keleti sztatikus keresztvénség helyett a nyugati, dinamikus keresztvénségből hajthatott ki Luther lelkisége, a bűn és a kegyelem legmélyebb megértése. I. István keresztvénsége reformkeresztvénség, a clunyi reformot megelőző mozgalmak hatása alatt ébredt keresztvénség. I. István megkoronázása ritka pillanatban történt: az állam és egyház békéjében, amikor nem volt a pápának politikai mellékgondolata és a császár sem követett

caesaropapista elveket. I. István nemcsak magyarságunkban, hanem reformátusságunkban is megajándékozónk.

Vasady Béla „A világkeresztvénség mozgató eszméi az oxfordi és az edinburghi konferenciák tükrében” címmel tartotta meg színtétikus beszámolóját a nemrég tartott két gyűlésről. A két konferencia az egyházat legaktuálisabb érdeklő kérdésekkel foglalkozott. Tényként szegezte le, hogy: 1. A hagyományos társadalmi közösségek alapjaikban rendültek meg. 2. A bizonytalanság tudata hatja át a világot. 3. A széteséssel párhuzamosan halad az új integrálódási folyamat új tömörülések keresésében (kollektívizmus). 4. A kollektívizmus kedvez a szekulárizmusnak. Az ember, mint a totális igénvű földi közösség tagja, a földi tényezőket elegendőnek tartja a világ megváltására. 5. A tömegember és az emberfeletti ember egymásra talál. A tömeg tartja a vezért és a vezér lenyűgözve tartja a tömeget. Az emberistenítés és a népistenítés vallásnótlék rangjára emelkedett. Ezeknek a tényeknek a hatása alatt az életformákhoz való viszony tisztázása a feladat. Ilyenek: az egyház és állam viszonya, egyház és gazdasági élet, egyház és háború, hogy a legfőbbeket említsük. Ezekben a kérdésekben sem volt mindenütt egységes a konferencia tagjainak felfogása, de még mindig kisebb árnyalatokban jelentkezett az eltérés, vagy ellentét, mint a dogmatikai kérdésekben.

Gönczy Béla és Nyáry Pál gyakorlati kérdése a lelkipásztori eszmény kialakításának a mikéntjéről szólt. Igazi belső közösség nélkül nem élhet a lelkipásztor és nem közelítheti meg azt az eszményt, amelyet Isten és a hívő gyülekezet tűzött eléje. A lelkészi csendes napok, tudományos képzés, a gyakorlati munkálkodás terén, különösen az igehirdetésre való tervszerű nevelés nélkül nincs fejlődés a lelkész életében.

„Hogyan neveljük presbiter?” címen Dr. Victor János és Kiss Lajos lelkipásztorok szólottak. Egyházunk egy fájdalmas szüksége lett világossá előttünk, amikor az a vallomás történt, hogy bármennyire jó vagy jóra való emberek a presbiterek, a bibliai presbiterből nagyon messze állanak.

A gyakorlati kérdések előadása után élénk eszmecsere folyt, sok építő, termékeny gondolattal. A konferencia igazi hatása majdnem mindig abban jelentkezik, mennyi gondolatot, problémát ébreszt.

Aktuális dátumokról, kiemelkedő események évfordulójáról emlékezett ifj. Dr. Szabó Aladár.

A konferenciát mindkét napon istentisztelet vezette be, ezeken Dr. Tóth Endre és Dr. Vass Vince szolgáltak.

A közgyűlés a második nap délutánján folyt le. Mindig esemény volt belőle az elnöki megnyitó. Most annál inkább esemény, mert ez az első beszámolója az ORLE elnökének ilyen megbízatásában. Ravasz László püspök megnyilatkozását, a bátor kiállást, a reformátusság határozott képviselőt külön is örömmel fogadta a közgyűlés. Az elnöki beszédhez

fűződően I. István királyról és a reverzális kérdésről előterjesztett indítványokat Hetessy Kálmán olvasta fel. Majd a tárgysorozatban megadott pontokat tárgyalta a közgyűlés. A közgyűlést követő diszvacsorán a Baltazar-émlékszerleggel Győry Elemér mondotta a beszédet, emlékezve az ORLE alapító elnökére, az ORLE nagy céljaira.

A Presbiteri Kongresszuson a presbiterek újra megmutatták, hogy szeretik egyházukat és áldozni is tudnak hitükért. Közélszóló-távolból 3000-re rugott a résztvevők száma. Volt egy debreceni presbiter, aki szegénységét kerékpárral győzte le; volt, aki ma számottevő összeget költött el az utazásra, hogy ott legyen ezen a seregszemlén. Ha egy ilyen nagy találkozóon egyetlen beszéd sem hangzana, csak együttesen elénekelné a sokaság a XC. zsoltárt, máris eredményes a találkozás. Kétségtelen, hogy az egyéni gondozás az elsőrangú feladatunk, de könnyelműség nélkül nem szabad lemondani arról az öntudatosító erőről, amely a nagy sokaságból árad. Kicsiny eklézsiák tagjai boldogan térnek haza, ha látják, nem állnak magukban, hanem rajtuk kívül ezren és ezren vallják ugyanazt a hitet és éneklük ugyanazt az éneket. Ma, a szédületes tömegek korában, ha talán eszményünkkel nem is egészen találkozunk, meg kell rendezni ezeket a nagy összejöveteleket. Nem ad annyit, mint a kettesben való imádkozás, de igen jó segítség arra, hogy egyháztagjaink egyháztudata ne lanyhuljon el.

A kongresszust Medgyasszay Vince dunántúli püspök igehirdetése vezette be. A presbiterről, mint a gyülekezet saváról beszélt. Az egész összejövetel központjában Ravasz László püspök ünnepi beszéde állott. A tömegben az egyes embert kereste és vette kezelés alá ez az ünnepi beszéd. Nem éreztük, hogy tömeg vagyunk, hanem messze földről egybegyűlt gyülekezet, amelyik ezen a vasárnap Fehérváron vett részt istentiszteleten. Dr. Szőnyi Sándor és Szíjj Bálint bizonyosítva István király napjának megünneplésére és a reverzálisra vonatkozó deklarációk, a külföldi presbiteri egyházak üdvözlése, az alapszabályok ismertetése alkotta a további programot.

Az ORLE székesfehérvári nagygyűléseivel kapcsolatban a nőkről sem feledkezett meg és ezidén is

megrendezte számukra szokásos konferenciáját, melyre rendkívül nagy számban jöttek össze nemcsak a lelkésznék, de a székesfehérvári és környékbeli református nők is, leányok is.

Ez a konferencia eleven bizonyossága volt annak, hogy mindig jobban növekszik a női lelkek érdeklődése a hit és egyház kérdései iránt és a *Női Tábor* szervező munkája nem marad gyümölestelenül.

A konferenciát *Komjáthy Aladár* lelkipásztor imája nyitotta meg. *Szabó Balázsné*, mint helyettes elnök üdvözölte a később megérkező *Dr. Ravasz Lászlóné* nevében a megjelenteket s fogadta és megköszönte meleg szavakkal az *Ev. Lelkésznék Orsz. Szövetsége* nevében *Irányi Kamillné* szeretetteljes testvéri köszöntését.

Uray Sándor debreceni lelkipásztor mély és komoly előadásában a vasárnap megszentelésének fontosságáról beszélt, melynek az az áldása, hogy lelkünk szennyes ruháját újjal cseréli fel. Milyen fontos, hogy a léleknek legyen Istennel találkozása s ha mi ennek megérezzük ajándékait, igyekezzünk másokat is ünnepszentesítésre nevelni és segíteni. Minden szórakozás, sport, összejövetel vasárnap akarja Istentől ellopni az embert s szombat estétől hétfő reggelig több bünt követnek el az emberek, mint hétfőtől szombatig. Az ünnep megszenteléséért lelkipásztorok a szószékeken küzdenek és a belmissziói bizottságok is tűzzék napirendre az ezzel való foglalkozást.

Dr. Szász Imre esperes a nők karitatív munkájának gazdag lehetőségeit tárta fel alapos és körültekintő előadásában, melyen keresztül megérettük mindnyájan, hogy széles az a mező, ahol Isten fel tud minket használni anyaszentegyházunk szolgálatában, csak kész és engedelmes szívvel siesünk belőle kivenni a részünket.

Komoly hozzászólások tettek bizonyosságot arról, hogy ezek a fontos kérdések foglalkoztatják a női lelkeket és tapasztalataikról beszámolva segítették egymást további munkálkodásaikban.

Uray Sándor imája zárta be a konferenciát, mely után a *Református Lelkésznék Országos Szövetsége* tartotta meg évi közgyűlését.

Az egyházközség temetője.

Az októberben összeülő országos Zsinat egyik legfontosabb tárgyát a reverzális ügye képezi s így ez a kérdés minden vonatkozásában az érdeklődés homlokterében áll.

A reverzálissal kapcsolatban hozott s feldolgozásra váró összes egyházközségi határozatok, szabályzatok már az előkészítő bizottság rendelkezésére állanak. Ebben az adathalmazban nem egy olyan határozat akad, mely a más oldalról állandóan és sokszor kegyetlenül alkalmazott büntetések ellen-súlyozásaképpen a kárunkra reverzalist adó egyháztagot megfosztja attól a jogtól, hogy a református egyház temetőjében legyen eltemetve. Ez lényegében nem más — mint az egyház saját egyháztagjával szemben alkalmazott büntetése.

Kétségtelen, hogy amint minden egyháztagnak joga van halottjának eltemetése végett igénybe

venni az egyház szolgálatát és temetőjét (I. tc. 28. § b) pont), épúgy minden egyházközségnek jogában áll a vétkes egyháztagot megfosztani ezen jogoktól nemcsak önmagára, de családtagjaira nézve is. Ezt a jogot azonban az egyházközség nem közigazgatási úton és nem presbiterium útján gyakorolhatja, hanem csak az egyházközségi bíróság útján (VI. tc. 4. §) s a jogfosztó határozat, mint fegyelmi büntetés, csak szabályszerű bírói eljárás eredménye lehet (VI. tc. 47. § B) d) pont.) Az lényegtelen itt, hogy a kétezer lelken aluli egyházközségekben az egyházközségi bíróság maga a presbiterium (VI. tc. 4. § és I. tc. 74. § b)), a fontos az, hogy közigazgatási úton hozott egyszerű presbiteri határozat sem egyesekkel, sem az egyháztagok bizonyos kategóriájával szemben nem tartalmazhat olyan jogfosztó intézkedést, melynek itélettel történő kimondására ezidőszert

csak az egyházközségi bíróság illetékes. Ha figyelembe vesszük, hogy ez a büntetés minden vétkes egyházzal szemben külön bírói eljárás lefolytatását kívánja meg, első pillanatra megérezzük, hogy ez a követelmény a gyakorlati életben éppen ott teszi legnehezebbé az egyházi adminisztrációt és fegyelmezést, ahol a legrugalmasabbnak kell lennie. Ezért érkezett el az utolsó perc, hogy ez a kérdés egyetemes jellegű törvénnyel szabályoztassék.

A presbiteriumnak tehát szuverén joga az egyházközségi temető használata felett rendelkezni (I. tc. 74. § r) pont). Ezt a jogot részint mint közigazgatási, részint — 2000 lelken aluli egyházban — mint bírói hatóság gyakorolhatja. Ez a joga nem áll ellentétben a temetők használatával kapcsolatos országos törvényekkel, ami kitűnik az alábbiakból, ha megfellelünk e kérdésre: a presbiteriumnak jogában áll-e nemcsak a maga, de más felekezethez tartozó egyénektől is megtagadni az egyházközség temetőjében a sírhelyet?!

E kérdésre teljes határozottsággal felelhetjük: jogában áll. Több gyülekezet él is ezzel a joggal. Tudok egyházközséget, ahol kimondották, hogy a kárunkra reverzálist adó, vegyes házasságban élő egyének, vagy egyházuakból kitért szektáriusok részére nem engedélyeznek semmi pénzért haragszót s részükre az egyházközség temetőjében sírhelyet nem adnak azzal az indoklással, hogy ezek kivonták magukat az egyházfenntartás terhei alól s mint hűtlen fiak nem formálhatnak semmi jogot az elárult, megtagadott és elhagyott egyházzal szemben. Olyan egyházközségről nem tudok, nem is hallottam, amelyiknek magatartása ugyanilyen merev és elutasító lett volna azokkal szemben, akik nem régi hitük elhagyása árán lettek más felekezetek tagjai; de az minden vitán felül áll, hogy minden egyházközségnek mindenkor jogában állott és áll — ha akarja — ezektől is megtagadni a sírhelyet.

Nem árt azért, ha az egyházi és állami törvények egymással érintkező határmegyéjén egy kicsit tájékozódunk.

Az 1868. évi LIII. tc. 22. §-a így rendelkezik: „Temetőben a különböző vallásfelekezetek tagjai vegyesen és akadálytalanul temetkezhetnek.” Az országos törvénynek ez a rendelkezése eléggé homályos, mert csak „temetőről” beszél és látszólag telje-

sen ellentétben áll az eddig elmondottakkal; igen jelentéktelen hatáskörre szállítja le a presbiterium fentebb ismertetett jogait. Tudnunk kell azonban, hogy ezt a törvényt lényegesen módosította s mondhatnám: teljesen hatálytalanította az 1895. évi XLIII. tc. 21. §-a, mely így hangzik: „A törvényesen elismert vallásfelekezetek saját céljaikra külön temetőhelyet rendezhetnek be és tagjaik a községi temetőkben akadálytalanul temetkezhetnek.” Mindenkor az utóbbi kelt törvény a joghatályos. Az adott esetben ez azt jelenti, hogy az 1868. évi LIII. tc. 22. §-a teljesen figyelmen kívül hagyható, mert az utóbbi kelt rendelkezés értelmében, ha a törvényesen elismert vallásfelekezeteknek joga van ahhoz, hogy külön temetőt rendezhessenek be a saját céljaikra s tagjaik csak a községi temetőkben temetkezhesse- nek akadálytalanul, úgy ez a jog még inkább megilleti a törvényesen bevett vallásfelekezetek között a református egyházat. Megilleti abban a vonatkozásban, hogy külön temetője legyen, annak használata felett szabadon rendelkezzen s tagjai épügy, mint az elismert felekezetek tagjai, akadálytalanul temetkezhesse- nek a községi temetőkben.

Mindebből önként következik, hogy ha a törvényesen elismert vallásfelekezet (baptista) saját céljaira külön temetőt tarthat fenn, akkor a kétségtelenül több joggal rendelkező, törvényesen bevett vallásfelekezetek egyike sem köteles megengedni, hogy az ő temetőjében más felekezetbeliek temetkezhesse- nek. Nem köteles még akkor sem, ha a másik „bevett” felekezetnek nem lenne ugyanott temetője, vagy nem lenne községi temető. Ez a jogi helyzet, aminek gyakorlati alkalmazása azonban korántsem ilyen merev; ami az egyházak magasabb vallás-erkölsi tartalmából és hivatottságából önként következik. Ha előfordulna az, hogy felekezetnélkülinek, vagy elismert felekezetűnek egyik bevett vallásfelekezet sem engedné meg saját temetőjében a temetkezést és községi temető nincs: a belügyminisztériumnak kell intézkedni az iránt, hogy a község temetőt állítson, mert a temetkezés szabadsága kizárólag csak a községi temetőkre vonatkozik. A törvény pedig törvény.

Kelemen Gyula,
esperes.

A református gyülekezeti énekvezetés esztétikája.

Írta: Szabó Gyula.

(Folytatás.)

I. Nem közömbös a szép és méltóságteljes gyülekezeti éneklés szempontjából: milyen *hangnemben* játssza a gyülekezet énekét vezető kántor az istentisztelet folyamán éneklésre kerülő zsoltárok és dicséretetek *orgonaletétjeit*.

Tudni kell ugyanis, hogy énekeskönyvünk darabjai, különösen a zsoltárdallamaink, az ősi, úgynevezett *egyházi hangnemekben* íródtak. Természetes, hogy tökéletes vallásos és művészi hatást csakis ebben az *eredeti* formájukban tudnak kelteni énekeink. Sajnos azonban, hogy énekeskönyvünk és az ennek nyomán megjelent különböző orgona-korálkönyvek jórésze, vagy nem ismerik, vagy nem akarják ismerni éne-

keink ősi hangnemeit és éppen ezért az énekeket eredeti karakterüknek semmiképpen meg nem felelő, *modern* hangnemekbe öltöztetik. *Dur-* vagy *moll-*hangnemet jegyeznek elő ott, ahol valójában *dór*, *frig*, vagy másféle egyházi hangnimmel állunk szemben. Hogy milyen nagymérvű ez az „átkeresztelés” énekeskönyvünkben, példának megemlítem, hogy csak az első tíz önálló zsoltárdallamnak éppen a fele (II., V., IX., X., XIV. zsoltár) *dór* hangnemű dallam, mégis, ezek egy „b” előjegyzéssel, mint *d-mollban* írott dallamok szerepelnek, annak ellenére, hogy a „b”-hang sohasem fordul elő a dallamban, mert mindenütt vissza van állítva „h”-ra...

Akiknek csak valamire való, csekélyke zenei érzéke van, az az első hallásra észreveszi, milyen nagy különbség van vallásos áhitatkeltés és művészi gyönyörködtetés tekintetében ugyanazon ének eredeti egyházi és mai, modern, dur vagy mól-dallamban írott orgonaletétje között. — természetesen a modern hangnemek rovására.

Akadnak talán olyanok, akik e sorokat olvasva, azt mondják magukban, hogy ez már aztán igazán olyan aprólékos és anyira kimondottan csak a szakembereket érdeklő kérdés, hogy nem is lehet valami túlnagy fontossága az éneklés szempontjából. Pedig, ha tudnák, hogy a gyülekezeti énekvezetésnél előforduló sokféle ízléstelenkedésre, moderneskedő különködésre egyedül és kizárólag a modern hangnemek tudnak csak lehetőséget nyújtani (mert ilyenek elkövetésére az egyházi hangnemek szerkezetük-nél fogva is alkalmatlanok), bizonyosan belátnák, meanyire nem aprólékos és el nem mellőzhető része ez a probléma a címben kifejezett fontos tételnek.

A stílszerű, szép orgonaletét szárnyat ad az éneknek és az éneklésnek. Nem így a művésziellen és stílszerűtlen kíséret! Amiképpen az előbbi emeli az éneklést, ez megfosztja minden méltóságától, szépségétől, szárnyaltató erejétől.

A gyülekezeti énekkíséret céljára szolgáló orgonaletétől két fődolgot kell megkívánnunk: egyszerű és egyházas legyen! Az egyszerűség alatt nem a primitív igénytelenségre gondolunk, hanem arra,

hogy az mentes legyen minden cifraságtól, művészi vagy művésziellen sallangtól s hogy könnyen játszható legyen. Az egyszerűség problémája bizonyos külsőségek szabályozását jelenti. Az egyháziasság követelménye pedig a *belső*, a tartalmi kívánnivalókra vonatkozik. Legyen tehát az orgonaletét komoly, religiosus és adott, eredeti hangnemén belül is mértéktartóan szolid, de mindig művészi értékű.

Éppen a reformáció első százada teremtette meg külföldön a zene-történetben is egyedülálló *protestáns korál-irodalmat*, melynek számos örökbecsű darabja mutat klasszikus példát: milyenek kell lenni a templomi ének orgonaletétjének. Az orgonaletét szerkesztésének ez az irodalom az egyedüli iskolája.

Az egyszerű és egyházas orgonaletétnek nemcsak magyar református egyházi, de pedagógiai szempontból is legjelentősebb mintagyűjteménye a hazánkban 1932-ben megjelent *Magyar Református Kántorkönyv*, mely 26 magyar zeneszerző, valamint francia, angol és német református korálkönyvek szemelvényeképpen átvett darabjain szemlélteti zoltáraink és dicséreteink stílszerű orgonaletétjeit. Éppen az összehasonlítás céljából találunk ebben a hatalmas kötetben olyan példákat is, ahol ugyanazon énekek archaizált és modernizált átírással egymás mellett találhatók fel.

(Folytatom.)

A tiszántúli egyházkerület multjából.

A debreceni főiskola kezdeti szervezete és belső élete.

Írta: S. Szabó József.

(Folytatás.)

II. rész.

A XVI. század nyolevanes éveiben magasabb tanintézeté emelkedett a debreceni főiskola, melyet az 1588-ban (eddig legalább így gondoljuk) alkotott törvények és akkor megnyitott subscriptionális anyakönyv tetőztek be, kezdeti szervezetében még alig ismeretes előttünk. Történeti források etekintetben nincsenek. Innen-onnan összeszedett, csekély adatokból és az azok nyomán, valamint a kor ismereteinek alapján levont következtetésekből lehet csak valahogy az akkori iskolai szervezetet és életet rekonstruálnunk. Próbát tettek már erre: *Géresi Kálmán*,¹ *Dr. Barcsa János*² és *Dr. Nagy Sándor*,³ de ők e kérdéssel kimerítően nem foglalkoztak s inkább csak nagy vonásokban rajzoltak valamelyes képet a főiskola kezdeti életéről. Legrészletesebb s egyszersmind a legérdekesebb a Géresi rajza és

történeti elképzelése. Abban mindnyájan megegyeznek, hogy a főiskola alaptípusa Wittenberghen s ott Melanchthonnal és a magyar coetusnál keresendő, ami kétségtelen is. Géresi különösen *coetus-jellegét* hangsúlyozza a főiskolának, amidőn ezt írja: „Nem úgy kell képzelnünk az iskola létrejöttét, hogy ez alulról fokozatosan fejlődött főiskolává, hanem egészen másként. Olyanformán nevezetesen, hogy érettebb korú és gondolkozású ifjak a maguk további képzése végett öntudatosan egyetbe, coetusba állottak össze, maguk számára részint a wittenbergi egyetem törvényeiből, részint a helyi és hazai viszonyok szerint a papság és más patrónusok javallása mellett iskolai törvényeket alkottak. Más oldalról részint a patrónusok, részint az egész prot. vidék, de főképpen Debrecen városa az így alakult ifjúsági coetusnak anyagi segédelmet biztosítottak.“ Ugyanó már kifejezi azt a véleményét, hogy, bár az iskolának vagy coetusnak jegyzőkönyve (recte matriculája) csak az 1588. éven kezdődik, több jel odamutat, hogy már néhány évvel korábban megalakult. Géresi a kezdeti főiskola coetusi jellegének kidomborításával tagadhatalanul helyes nyomon jár, de annak kialakulásában olyan nagy szerepet tulajdonít a coetusnak, minőt iskolatörténeti szemléletünk és tudásunk alapján el nem fogadhatunk. Ő a coetust teszi a főiskola magyává, de a tanulóifjúság társasága sem külföldön, sem hazánkban sehol nem alapított vagy fej-

¹ A református tanügy, különösen a debreceni főiskola legrégibb történetéből. A Tiszántúli Református Középkolai Tanáregyesület Évkönyve az 1878—79. évről. 102 s. köv. 1., továbbá a debreceni ev. református főgimnázium Értesítője az 1804—95. iskolai évről. 11. s. köv. 1.

² A debreceni Kollégium és pártikulái. Debrecen, 1905. 8 s. köv. 1.

³ A debreceni református Kollégium I. k. Hajdúhadház, 1933. 158 s. köv. 1. A vallásos nevelés és oktatás a debreceni Kollégiumban a reformáció korától a XIX. század közepéig. Debrecen, 1933. 12, 45 s. köv. 1.

lesztett ki iskolát. Ez több oknál fogva lehetetlen is. Előbbi dolgozatomban már igyekeztem kimutatni, miként keletkezett és fejlődött ki a debreceni református iskola a város régi tanintézetéből a debreceni papság és a város, meg a patronusok gyámkodása és segítsége mellett. Miat alsóbb iskola, vagy gimnázium, melyet egy rektor tanított és igazgatott, kétségkívül a lelkipásztorok és a város kormányzása és joghatósága alatt állott. Azonban bizonyos, hogy magasabb iskolává alakulásakor a szoros társaságba vagy coetusba tömörült felsőbb tanuló, ú. n. *subscribens vagy logatus deák*ság, a wittenbergi magyar coetus példájára, olyan hatalmat és jogot szerzett magának az iskolában, amely az általa alkotott *coetus scholasticus*nak nagyfokú önkormányzatot és intézkedési jogkört biztosított. E coetus többször a wittenbergi coetus német *bursa* révén is fordul elő.

Önként merül fel a kérdés, hogy miként jutott az ifjúság ilyen fontos szerephez és jogi álláshoz? A középkorban és az újkor elején a külföldi főiskolákon vagy akadémiákon a tanulóifjúság, többnyire nemzetek szerint, mindenütt társaságokba vagy coetusokba csoportosult. Így látjuk ezt azokon a helyeken, melyeken a magyar ifjak tömegesebben tanultak, mint Krakkóban, Bécsben, Páduában,⁴ Bolognában s a prágai német egyetemen. Ezek a nemzetiségi coetusok lassanként nagy önállóságra tettek szert, az intézetek életében nem csekély jelentőségre emelkedtek, s azoknak mintegy szerves részeivé lettek. Mikor a magyarországi tanulók nagyobb számmal kezdtek Wittenberge ellátogatni, ott is csakhamar állítólag már 1522-ben, alkottak coetust. E coetus említett anyakönyve csakugyan ezzel a felirással kezdődik: *Matricula Coetus Ungarici in Academia Wittenbergensi collecti ab anno Christi 1522—1608*. Ez azonban láthatólag későbbi bejegyzés s mint pusztán cím maradt meg a matricula élen, amelynek följegyzései az 1555. évben alkotott, coetusi törvényekkel kezdődnek; ezekben azonban már előbbi törvényekre és rendre (ad articulos et ordinem a maioribus relictum) történik hivatkozás, ami nyilván mutatja az egyet korábbi létezését, aminthogy a törvények után csakugyan 1545-től olvasható a coetus tanulóinak névsora, tehát legalábbis ez időtől kezdve datálhatjuk a coetus alapítását. 1555. évi törvényeiből még a coetusnak az akadémiától való szorosabb függése tűnik ki, mert a tanárok iránti tisztelet és engedelmesség mellett az akadémia törvényei által a magistrátus részére követelt föltétlen alárendeltséget is hangsúlyozzák s elrendelik, hogyha a coetus seniora az ifjúság körében fölmerült ügyeket nem tudná elintézni, a rector professzor oltalmát és beavatkozását kérje.⁵ Az 1571-ben alkotott új coetusi törvényekben már ezeket nem találjuk, tehát a coetus időközben sokkal nagyobb önállóságot vívott ki s tagjait, egyebek közt, a tanároknál való besúgásoktól is tiltotta. Bensőleg a coetus tagjai szigorú törvények alatt nemcsak komoly önképzést folytattak egyetemi tanulmányaik mellett, hanem arra is esküt tettek, hogy feddhetetlen erkölcsi életet élnek és az evan-

géliumi hitvalláshoz hiven ragaszkodnak. Akik ezek ellen vétettek, kemény büntetésben részesültek. Ily módon a coetusi intézmény valósággal nevelési eszközzé, sőt eszménnyé lett a Wittenbergben tanult ifjak előtt, s mikor 1588-ban a debreceni főiskolát törvényesen megszervezték, abba a coetust is organikus kiegészítő részként illesztették be.

Ezt tették a többi hazai főiskolák is, mint pl. a sárospataki, a nagyvárad. Nincs módunkban megállapítani, hogy melyikben kezdődött előbb a főiskolai oktatás s ezzel a coetusi intézmény és hogy ilymódon a szervezésnél melyik gyakorolt, esetleg, hatást a másikra. *Szombathi János*nak az az állítása, hogy a pataki iskola már 1549-ben *kollégiummá*, tehát magasabb rendű tanintézetté alakult át,⁶ bár ő bizonyosnak mondja, hiteles adattal nem igazolható.⁷ *Szombathi*, aki nagy lelkiismeretességgel és igazán aprólékos gondnal írta meg éppen szervezetére és belső életére tekintettel a sárospataki főiskola történetét, a coetusról, miat intézményről, nem szól történetében. Nála kimerítőbb és igen érdekes ismeretést ad e főiskola belső életéről *Szinkei Gerzson*,⁸ de a coetus jelentőségét ő sem emeli ki teljesen. E főiskola 1621-i törvényeiben bontakozik ki előtünk az ottani coetusi élet, éppenúgy, mint a debrecenié 1657. évi törvényeiben. A kettő közül, kétségkívül, a debreceni coetus élete a szélesebb körű, színesebb és gazdagabb (nem csoda, ha *Jókai* fantáziáját annyira megragadta), aminek megvan a maga oka. A sárospataki főiskola u. i. egy kisebb község kebelében lett naggyá hatalmas patronusok támogatásával, akik nemcsak megalkotói, továbbfejlesztői és bőkezű pártfogói, hanem főkegyurai is voltak a kegyuraság mindenféle korlátozó jogaival és hatalmával, míg a debreceni főiskola egy népes, jómódú, demokrata civisvárosban fejlődött ki, ahol a coetus autonómiája nem ütközött nagyobb akadályokba és jobban kiterjeszkedhetett. A debreceni városi tanács nagy segedelmére volt ugyan a főiskolának, de hatalmat nem igényelt felette, sőt bizonyos tekintetben még örvendett, hogy az ifjúság levette vállairól az iskola háztartási gondjait, mert hiszen a coetus volt a főiskola javainak a kezelője, belőle telt ki egész tisztviselő serege (senior, contrascriba, juratus deákok (officialisok), valamint kezelő személyzete (decanus, deconumus, coquus, explorator, lotor, vigil, janitor, apparitor, calefactor, később dispensator, praebitor, provisor). A nagy, gazdag város az ifjúságnak olyan jövedelmi forrásokat nyújtott, minőkre Patakon gondolni sem lehetett, pl. a pompás temetések a tanulók bevonásával, a coquia, a mindenféle salutatio, ovatio, a város és patronusokon kívül a céhek adományai stb. Mindezek a coetus életét és intézkedési körét változtatossá és kiterjedtté tették.

(Folytatjuk.)

⁶ A sárospataki főiskola története. Latinul írta *Szombathi János*, magyarra fordította *Gulyás József*. Sárospatak, 1919. 151 l.

⁷ *L. Balogh Ferenc*: A debreceni református Kollégium története adattári rendszerben. Debrecen, 1904—13. 15 l. *Géresi* szerint már Bethlen Gábor ideje óta használták a Kollégium nevet. A debreceni ev. református főgymn. értesítője az 1894—95. évről 13 l.

⁸ A sárospataki főiskola Comenius előtt. Sárospataki Lapok 1892. 294 s. köv. l.

⁴ Csak nem régen írta Harsányi Zsolt a „Pesti Hírlap“-ban (1937 július 25) mennyi magyar címer van a páduai egyetem aulájában és folyosóján az ifjúsági egyetelnőkeinek neveivel.

⁵ *Thury E.* i. m. 3—4. l.

Szoboszlai Pap István püspök naplójegyzetei.

Közlő: Dr. Nagy Sándor.

(Folytatás.)

November 27.

1200. Mtgos Főispán Uray Bálint úrnak megírtam, a főnebbi 1197. pont folytán, mikép felsőszabolcsi esperesünk jelenti, hogy az elmaradt 13 lelkész is beküldötte jelentését, előbb mint a szigorú felszólításra vették volna.

1201. Írtam gyulai lelkész Ecsedi Gábor úrh. az 1178. pontban bejegyzett panaszról.

1202. Körlevelet diktáltam esperes urakhoz. Felhatalmazám őket a nehéz időkben, a papi jelöltek fölvételére, alkalmazására. Ennek most meg kell szünnie. Utasítsák az illyeket ézentúl a bejövételre. Most pedig küldjék be 1. a fölvetteknek névsorát, 2. jegyzékét v. bizonyítványoknak, melyek mellett őket felvették.

1203. Mtgos Főispán Uray Bálint úr, f. hó 26-káról 680. sz. a. válaszolja 1164. sz. a. levelemre. A nyugzsoldos katonák halotti bizonyítványai további rendelkezésig hozzá lesznek küldendők.

1204. A n. váradi d. sz. káptalan, Herczeg Höhenlöhe Sándor nagyprépost haláláról gyászlevelet küldött.

1205. Búzás Pál úr beadta jegyzékét a tantárgyaknak, melyekről ez iskolai évben leczkéket adand.

1206. Ugyanaz panaszolja, hogy ángáriát nem kaphat.

1207. T. sz. Miklósról Polgár Mihály f. hó 25-kén kelt levelében jelenti, hogy 2-d izbeli rokonát hajadon Mészáros Esztert kívánja feleségül venni s e végre kir. k. engedélyt nyerni. — Tölem bizonyítványt és utasítást is kér.

1208. A közelebbi pontra kiadtam a bizonyítványt. Egyszeremind

1209. Válaszlevelembé zárva azt, várakozásra utasítottam.

November 28.

1210. Folyamodvánnyal járultam kerületi Főispán mtgos Uray Bálint úrhoz, a tiltott fokozatú házasságra lépni kívánó protestáns egyének ügyében. Esedezem, szabályozó rendelet kieszközléséért, az erkölcsiség érdekében.

1211. A professori gyűlések jegyzőkönyve — 1-ső számtól fogva a 73-kig — leküldettek hozzám. Átnéztem és láttamoztam.

NB. Estve szerencsém volt tek. királyi polgármester úrhoz személyesen is üdvezlettem. Kérem, hogy se az egyházi, se a főiskolai gondnokságot le ne tegye.

NB. Szunyogh Rudolf öcsém is meglátogatott.

Nov. 29.

1212. A professori gyűlések jegyzőkönyve ismét bemutattatott nb. 65. sz. a. A Deák alapítvány használatának felfüggesztéséről szóval fogom meg tenni észrevételemet.

1213. Miklóstuczai leánytanító Bereczky úr folyamodványt nyújtott be, kérvén hogy rendeljem

el iskolájából az oda járó fiúk Classisát, a mennyiben, mint ő tudja van hely a Collegium ispotályában.

Utasítottam n. t. Zákány úrhoz. Ez úgy adta véleményét, hogy a kérelmet nem lehet teljesíteni.

1214. Estve szerencsém levén Főispán Uray Bálint Ó Méltóságához értekezést tartottunk az 1180. sz. a. bejegyzett Rendeletére vonatkozólag.

1. Kérdeztem: az egész egyházkerületre vagy csak saját kerületére kívánja a Rendeletet kiterjeszteni? Felelte, hogy mind a látogatási engedélyt, mind a forradalom szülte változások megsemmisítéséről szóló Rendeletet az egész Spáliára kívánja kiterjeszteni.

2. Kérdeztem: A tractualis változásokat csupán az elnökökre vagy az ülnökökre is kell-e értenem? Fel.: Az utóbbiakra is.

3. Kérdeztem: Kell-e Assessorokat is most kinevezni a hiányos helyekre? Fel.: Kell. Puszan az elnökök ajánljanak egyéneket s ezek közül nevezzek.

4. Jónak tartanám, minden leendő kinevezéshez hozzátenni *ideiglenesen*, míg majd az egyházak választási joguk gyakorlatával ismét élhetendnek. Helyben hagyta.

5. Úgy vélem: legcélszerűbb lesz, a hajdan törvényes módon megválasztottakból tölteni be — a most megüresülő — elnöki helyeket: p. o. ahol van nyugalmazott esperes vagy Segédgondnok, ha ugyan képes a szolgálatra, ennek adni ismét a hivatalt; a hol illyen nincs, ott a hajdani törvényesen választott Assessorok közül nevezni ki, mint a kik már hajdan az egyházak bizodalját választás útján megnyerték.

Helyeselte.

6. A forradalmi úton választott elnökök semmi esetben nem maradhatnak-e meg? Fel.: Nem.

7. Jó lenne elvül tűzni ki, hogy a hivatalok tekintve legrégebb — egyházi avagy világi — Assessor neveztessek ki mindenütt (ha nincs nyugalmazott elnök, vagy nem alkalmas) esperesi vagy s. gondnoki hivatalra. — Helyesnek találta, kivéve a szatmári egyházvidéket, hol határozottan kívánja Vályi Lajos urat neveztetni ki Segédgondnokká.

8. A forradalmi mozgalmakban túlságosan résztvett papok és tanítók tekintetében: ez már igen keserű pohár levén rám nézve s tulajdonkép itt nyomozó vizsgálatoknak kelletvén előrebocsátatni, kérdésbe tettem: nem engedhetné-e meg e rendeletet úgy módosítani, hogy a hol a gyülekezet illy túlság miatt elégedetlen a pappal vagy tanítóval, ott okvetlenül elmozdittassék az? máshol ne tétessék semmi ilyen lépés. — Helyeselte s belé egyezett: de úgy, hogy megfordítva az is utasításul adassék, miszerint ha valahol ellenkező okból lenne a gyülekezet elégedetlen, ott minden módon megtartassék a pap v. tanító. — Mindezen esetekben pedig — monda — azért kívánja esperes és Segédgondnok egyetértésével előmbé terjesztetni az illy ügyeket, nehogy valamely személyes pásztor-üldözés stb. működjék az elnökök részéről.

9. Ha most olly esperes neveztetnék ki általam,

ki vagy betegség vagy más ok miatt személyesen nem végezhetné az egyházlátogatást. — de az eddigiek s tovább szolgálndók is, illy helyzetben. — nevezhetnek-e ki magok helyett visitatorokat? Fel.: Igen, a törvényesen választott Assessorok közül.

10. A személyeket illetőleg:

a) Szatmári Tractusban. György József úr vigye ismét a letett esperességet. Segédgondnokká Vályi Lajos úr levén kinevezendő. — A hajdani Assessorok mind maradjanak, a hiányok jelentessenek fel, egyének ajánlása mellett.

b) N. Károlyi Tractusba nyugalmazott esp. Veres Sándor az már az előtt is alkalmatlan levén, a legidősebb hivatalbani ülnök neveztessek esperessé. A Segédgondnokság ismétleni felvételére Tek. Ujhelyi Károly úr kéressék föl.

c) Bihari Tractusb. Az esperesség adassék vissza Zilahi József úrnak. Segédgondnokká a hivatalbani legidősebb világi elnök neveztessek.

d) Heves n. kunság: Tractusban. Esperessé neveztessek legidősebb egyházi ülnök Daróczi Mihály úr. Segédgondnokká, hasonló helyzetüknél fogva. Kálmán Sándor és Papszász Ignác urat.

Az ülnökökre nézve mindenütt az a) pontban följegyzett szabály adassék utasításul.

Ezek levén Tractusok, melyekben forradalom-szülte változtatások jöttek közbe: a többekben is az ures elnöki helyek kinevezés útján — a főnebb megállapított szabály szerint — töltessenek be: A t. Szabolcai Tractusra nézve mtgos Tisza Lajos úr a segédgondnoki hivatalnak újabb felvállalása iránt megkérendő lévén.

Mindezekre nézve, midőn óhajtasomat fejeztem volna ki, némelly igen jeles elnökök meghagyása iránt: kijelentette ő méltósága és az érdekletteknek tudtulatni rendelte, hogy itt nem személyekre, de ügyre és dnyre van irányítva a rendelet: óhajtasom nem teljesíthető.

1215. Ugyanazon alkalommal előhoztam az Ó Méltóságokhoz bocsátott utasításnak azon pontját, mely a forradalmi nyomtatványok összeszedetésére vonatkozik p. o. nyomtatott körlevelek. — Igen helyes — mondta.

1216. Ugyanakkor megemlítettem, mikép sok felől jött panasz hozzám az iránt, hogy a belső hivatalnokok fizetését a gyülekezetek vagy igen hiányosan vagy épen meg nem adják. — Irni fogok iránta Ó Méltóságának s kerületeiben fog rendelkezni. Egyéb kerületekben pedig az esperesek folyamodjanak az illető megyei elnökökhöz, az általam kiküldendő előterjesztést bémutatandók.

1217. Ugyanekkor előhoztam a városi levéltárban fölbontatlan heverő végrendeleteket jelesen néhai Péczeli úrét. — Egyébként is az árvák ügye szőnyegen forogván, rendelkezni fog minden illy végrendeletek felbontásáról.

NB. Beszéltünk sok egyéb dologról; én magam állásáról is. (Azon már alkalmasint túl vagyunk — monda.) Emítettem, hogy tavasszal magam szándékozom vizitálni. Nagyon helyesli, óhajtja. — Előhozta esp. Nagy István ügyét. Csekélység — monda — de nem lehet bele szólani.

Nov. 30.

1218. Fisk. Sági úr kérdésbe tette: mikép kelljen a statistikai kimutatásban az alapítványokra

nézve a Kossuth-féle bankjegyek miatti károkat kitenni? Fel.: N. N. alapítványnak tőkéje volt ennyi: a bankjegyek miatt kára ennyi és így — stb.

1219. Szűcs prof. úr, mint Classium inspector jelentette; hogy itt van ideje a praeceptorok ángáriájáról gondoskodni. A pénztárnoknak egy garasa sincs.

Holnap délután rector-prof. Aranyi, prof. Kerekes, Fisk. Sági, pénztárnok Földi urak jöjjenek hozzám értekezni.

1220. Nagytisz. Zilahi József úr, 1183. sz. a. levelemre, újabban válaszolja, miképen illy szorultságban kész az esperességet viselni még úgyis, ha visitálnia kell. — Egyébként jelenti, kik légyenek a törvényesen választott Assessorok mind két részről, nb. világiak között (régibb Szilágyi Lajos úr).

NB. n. t. Fésős úrral beszéltem, a praeceptorok szakál és bajuszviseléséről. Mentve magát, hogy nem akart oppositíóba lépni irányomban.

December 1.

1221. Gróf Zichy Ferencz Ó Exctjától Posonból Nov. 20-káról igen kegytelyes választ vettem, 1130. k. sz. a. üdvözlő levelemre. Kedvesen vette, nem fog rólam megfélekedezni.

nb. Többi hivatalos leveleimről hallgat. És így bizonyos, hogy működése megszűnt.

1222. A főnebbi 1219. pont folytán Conferentia. Már van pénz a főiskolai pénztárban. A város beküldötte a szokott 1500 p. for. — Szólítani kell az adókat, hogy a professori ángáriákat is lehessen fizetni.

1223. Professori gyűlések jegyzőkönyve bémutatott.

1224. Prof. Búzás Pál úr bényujtotta ismét növekedett létszámát a fensőbb tanulóknak.

1225. N. t. Fésős úr jelenti: hogy esp. Balog P. úr azt írja, miképen polgári úton ment ott az iskolatanítókhoz rendelet statistikai kimutatások készítése iránt az iskolák állásáról — a népességről is.

Utasítottam: Írjon esperes úrnak bővebb felvilágosítás iránt.

1226. Körlevelet rendeltem bocsátani Esperes urakhoz, hogy látogatásra ki ne induljanak, míg fölem utasítást nem veendének.

NB. Gróf Dégenfeld Imre Ónga megkeresett, hogy — ha szüksége leend reá — adjak bizonyítványt arról, hogy nem volt itt folyvást az országgyűlés itt léte alatt. Ígertem.

December 3.

1227. Megkerestem levéllel n. t. Márton József és tek. Sági urakat, hogy az egyházkerületi pénztárakat forma szerint s hivatalosan adják át t. Zagya úrnak.

1228. Mtgos Uray Bálint főispán úrhoz átküldöttem négy elhunyt nyugzsoldos katonának holtlevelét: ú. m.

a. Diószegről Nagy József káplár, meghalt Aug. 17.

b. Konyárról Vas András, meghalt Júl. 27.

c. Deltő Juhász Péter, meghalt Nov. 12.

d. Derecske György Ferencz, meghalt Aug. 7.

1229. Esperes Benedek Lajos úrnak íratam. Most már kipótólva van tudósítása a hódoló isten-

tiszteletről. A predikációkat kedvesen vettem, visszaküldöm.

Nánásról és Földesről hátra levén még a tudósítás, hivatalbóli felfüggesztés alatt hagyja meg a helyettesítést, határnapot tűzve.

1230. Feliratot intéztem mtgos Főispán Uray Bálint úrhoz, hatályos intézkedésért esedezve az iránt, hogy a lelkésznek és iskolatanítóknak a törvényesen megajánlott fizetés pontosan adassék ki. — Több panaszok jöttek hozzám, jelesen a n. bányai, beregi, heves n. kunsági, alsó- és felső szabolcsi Tractusokból.

1231. Balkányi prdr. Bátka József, házassági Dispensatio tárgyában kérvén utasítást: a várakozást adtam utasítással.

1232. Estve szerencsém levén mtgos Uray Bálint úrhoz, előhoztam egyebek között, hogy óhajtanék engedélyt eszközölni az egyes egyházakban presbyteri gyűlések megtartására. — Magától is meg fogja engedni — monda — csak folyamodjam.

NB. Estve megdöbbenve értettem két deákifjúnak összeütközését a katonákkal. Investigatio van rendelve.

Dec 4.

1253. Főispán Uray Bálint Ó mtgának megküldöttem ismét a fensőbb tanulók létszámát.

1234. Folyamodványt készítettem és küldöttem mtgos Főispán Uray Bálint úrhoz a presbyteri gyűlések megtartására engedélyt esedezvén, miután ezek hiánya miatt sok hátramaradás, romlás, rendtelenség van az egyházakban.

1238. (nb. Fragmentumaiban itt eltévesztettem a sorszámot. Most már kénytelen voltam illy hibásan jegyezni be ide, nehogy a következőkben összezavarassák a számok rendi.) — Lediktáltam, előleges leiratás végett, a Tractusokba majdan kibocsátandó körlevélnek első sorait a forradalom-szülte változtatások tárgyában. — Folytatása majd következik.

1239. Prof. Kerekes urat megkértem: járjon végire, minő jótétmenyt lehetne adni Uray Ó Mtga tisztje fiának részére, kit az Attya behozni óhajtana.

1240. Jelentést tett csak hamar, hogy vannak több adható stipendiumok — 24—30 p. for.

1241. Prof. Búzás Pál úr szóval mondtam meg a professori gyűlések jegyzőkönyvére észrevételemet, nevezetesen hogy Berzát Kálmán, noha honvéd volt, még is feltétlenül bévételnek van bejegyezve.

1242. Triesti reform. lelkész Dr. E. Thuschbech, Nov. 25-kén kélt levele jött kezémhez. Az evangelicus Superintendenseknek s megbízott embereiknek f. é. Augustusban Bécsben tartott gyűlése által megbízotván, hogy adja ki és terjessze indítványait s javaslatait: figyelmessé tesz engem is a kicsiny, de érdekes iratra, megküldvén egynehány aláírási ívet, olly kérelemmel, hogy köröztessem azokat s a kívánható példányokat hozassam el Bécsből C. Gerold et. Soh. könyvkereskedésből.

Dec. 5.

1243. Saját kezemmél írtam esp. n. t. Soltész úrnak, hivatalosan is a kabai úrs papságra káplánomat Tót Károly urat ajánlván, de ajánlván n. t. Nagy József losonczi prdr. s esperes urat is. — Írtam barátságosan is, állapotomról.

1244. Nagyt. Fésős úr által irattam n. bányai

esp. Tarczali úrnak. Küldje be a világi assessor urak névsorát hivatalos rendi szerint. Tudósítson arról is, mit itt hallottunk, hogy meghalt volna t. Csabai segédgondnok úr.

1245. Ugyancsak n. t. Fésős úr által felszólítottam n. károlyi esp. n. t. Szabó Dávid urat, hogy mind az egyházi, mind a világi assessor urak névsorát — hivatalbani rendszerint küldje be; tudósítson arról is: hol lakik most tek. Ujhelyi Károly úr? mellyik póstáról kapja innen leveleit?

1246. Dettó Érmelléki esperes Kuthi Sándor úrnak, a világi assessor urak névsorának beküldése iránt.

1277. Dettó Esp. Kocsa István úrnak. Világi és egyházi Assessoraik névsorát küldje be.

Dec. 6.

1248. Levélfogalmat diktáltam n. t. Fésős úrnak, a tiszt. Tractusokhoz bocsátandót, hol nem törtétek forradalom-szülte változtatások, azonban mind a két elnök most is szolgálatban van. Öt Tractus.

1249. Hajdú Lajos — volt szentesi professor — Pestről, Nov. 30-káról levelet intézett hozzám fogóságából. Jelenti, hogy Nov. 27-kén reá és Tót Mihály úrra halálos ítélet mondatott, de kegyelem útján, 20 évi várfogságra változtatott. Esedezik, hogy nekik, köldusoknak, sorsukat enyhíteni valami módon igyekezzünk.

NB. Estve Ercsei Sigmond úr jelentette, hogy volt esp. nt. Nagy István úr n. Váradról Pestre vitetett.

1250. Folyó hó 4-kéről a tek. és n. s. Tanács ülésének jegyzőkönyve küldetett hozzám; a rögtönítelő bíróság kihirdetése iránt szöszcékekből.

(Folytatom.)

KÖNYVISMERTETÉS

Kiss Samu: Én és az én házam az Úrnak szolgálatunk. Evangéliumi posztilla iskolák és családok buzgalkodására. A nógrádi evangélikus egyházmegye kiadása. Budapest, 1936. 337 oldal. Félév. Diakonissza Anyaházi Nyomda.

A szerző nagybarátfalui evangélikus lelkész. Hatalmas munkája 72 egyházi elmélkedést és ugyanannyi imádságot tartalmaz. Gyönyörű bevezető-sorait D. Kapi Béla püspök írta. Nem elmélkedő, nehezen érthető és magasszárnyalású templomi prédikáció-sorozat akar lenni, hanem — amint a bevezető mondja — „felülről szálló atyai szó, örök hívás, mindennapi tápláló kenyér, gyógyító balzsam, bűntudathoz vezető út s bűnbánati éjszakán kigyulladó csillagfény”. Ez a könyv valóban Isten Igéjét viszi magyar hajlékokba. Egyszerű, tiszta és világos tanítását éppen úgy megértheti az iskolás gyermek, mint a család legöregebb és legképzettebb tagja. Művét különben is e kettőnek szánta: iskoláknak és családoknak. Nemcsak bizonyágtételeivel, törhetetlen hitével, Istenben-reménykedésével és sugárzó emberszeretetével oktat és tanít, hanem minden elmélkedéséhez hozzákapcsolt imádságaival is. Elmélkedései épűgy, mint imádságai egyszerűek, világosak és rövidek. Nem találunk bennük mélyeséges és ritka dolgokat, sem mesterséges szóvirágokat és ezerszer elcsépelet frázisokat, hanem megannyi egyszerű és

rövid intések, serkentések és vigasztalások azok. Látszik, hogy imáival is tanítani akar. Tanítani akar — mint egykor Szikszay — az egyéni, önálló imádkozásra. Ezért hézagot pótló munka. Célja egyedül az Isten dicsősége és a keresztyén hívek lelki épülése.

A munka pericopa-rendszerű. Tartalmaz négy adventi, három karácsonyi, egy karácsony utáni vasárnap, egy szilveszter-esti, egy újévi, egy újév utáni vasárnap, egy vízkereszt, hat vízkereszt utáni vasárnap, hetvened-, hatvanad-, ötvened-, ötvened-, öt ből vasárnap, egy virágvasárnap, egy nagypénteki, két húsvéti, öt húsvét utáni vasárnap, egy áldozócsütörtöki, egy húsvéti utáni hatodik vasárnap, két püskösi, egy szentháromság-vasárnap, majd huszonhét közönséges vasárnap és végül egy reformáció-ünnepi elmélkedést, illetve tanítást. Minden elmélkedést gyönyörű imádság koronáz be. A könyvet házi istentiszteleti sorrenddel és az egyházi év pericopáival rekeszti be, illetve egészíti ki a szerző, mely utóbbi vasár-, illetve ünnepnap, a. epistolákat és evangéliumokat tartalmaz.

Ez az elmélkedés-gyűjtemény nemcsak iskolák és családok számára nagyon hasznos és építő, hanem közvetlenségénél és könnyen érthetőségénél fogva szolgáló lekipásztörök számára is rendkívül becses olvasmány, mert az Ige mélységeibe épűgy le tud szállani, mintahogy fel tud emelkedni a legnagyobb igehirdetők szellemi és lelki magasságáig. Közvetlenségét és könnyen érthetőségét sok modern prédikációs könyv megírígyvelhetné. Ez az, amit a prédikátorok tanulhatnak tőle.

Hisszük, hogy ez az Isten országát építő mű nem tér vissza üresen az Istenhez. Hisszük, hogy inni fog belőle nagyon sok Isten Igéje után szomjúhozó család. Hisszük, hogy az a gazda, aki e könyvet családjá körében lapozgatja és a benne levő tanításokat hetenként felolvasgatja, házanépével együtt Isten és emberek előttí kedvességben elmondhatja: „Én és az én házam az Úraak szolgálunk.”

Nagy Dezső.

Zoltai Lajos : Ötvösök és ötvösművek Debrecenben. Adalékok a debreceni ötvösség történetéhez. 84 oldal. A Debreceni Tisza István Tudományos Társaság I. osztályának kiadványai. VII. kötet, 5. füzet. Debrecen, 1937. Főbizományos : Stúdium Könyvkiadó Rt. Budapest, IV., Keckeméti-utca 8. Ára 3.50 P.

Zoltai Lajos — a Debreceni Tisza István Tudományos Társaság rendes tagja — a Társaságnak 1937 március 12-én tartott ülésén olvasta fel ezt a nagy tudást és messzemenő tudományos búvárkodást eláruló, rendkívül precíz és értékes történelmi tanulmányt. A munka címe magában foglalja annak tárgyát: a debreceni ötvösség történetét, melyet négy főrészt alatt tárgyal a szerző. — Az első részben 1547-től kezdve névszerint felsorolja a Debrecenben élő, vagy Debrecenből máshova elszármazott ötvösmestereket. Megállapítja, hogy 1806-ig, a debreceni ötvös céh megszűnéséig, valamennyi helybeli ötvös szép magyar nevet viselt és kivétel nélkül református volt. Ezek a református ötvösmesterek készítették remekbe azokat a gyönyörű és művészi úrasztali ezüsttedényeket, serlegeket, kancsókat, kelyheket és poharakat, amelyek múzeumainkban maíg hirdetik és ma is bizonyítják, hogy református egyházi művészetünk már akkor is volt és ez a művésze-

tünk nem újkeletű. Igen jó fényképek és tollrajzok díszítik e tanulmányt. A nagyon szép tollrajzokat maga a szerző készítette, aki nemcsak foglalkozik művészek munkáival, hanem maga is művész. — A második rész az ötvös céh törvényeivel és az ötvösök életével foglalkozik. Fogalmat nyerhetünk magunknak arról, hogy milyen ötvösműveket örökölték a XVI—XVII. századbeli örökösök, milyen ötvösmunkákat ajándékoztak egymásnak, milyen volt a céh jelvénye és műtárgykönyve. — A harmadik részben az ötvösség tárgyi emlékei találhatók. Részletesen leírja a szerző a levéltárban levő használaton kívüli drága műkincseket: Árva Bethlen Kata nagy ezüstserlegét, Szőke Jánosné fedelestalpas poharát, az egyház keresztelő-tálját, Békési Mihály özevegények csőrökannáját, Bethlen Kata grófnő kenyerosztáshoz készült tányérját stb. Gondosan összeszedi és leírja a Nagytemplom, a Kistemplom, az Ispotálytemplom szentედényeit, a Kollégium ezüstpoharait, a Déri Múzeum ötvösműveit: templomi kelyheket, céhpoharakat, pohárszékre való, ládabeli ezüstműveket, ruhadíszeket, ékszereket, a Budapesten vagy vidéki református egyháznaknál feltalálható debreceni származású ötvösműveket. — A negyedik részben a céh haldoklásával és elmúlásával foglalkozik a szerző.

Csak ha az egész tanulmányt elolvassuk, akkor látjuk igazán, hogy milyen hatalmas utánjárást, levéltári és jegyzőkönyvi, általában történelmi kutatást igényelt ez a munka. És mégsem csak történelmi munka. Nemcsak tudósok és művészettörténészek olvashatják élvezettel, hanem a laikus, a régi műemlékek és műtárgyak iránt csak közönségesen érdeklődő olvasó is.

Hogy szerzőnk ismét értékes és komoly munkát végzett, azt semmi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy fent vázolt tanulmányának kiadásában Debrecen sz. kir. város és a Debreceni református egyház támogatta szerzőnket, mert meglátta a benne rejtő és véka alatt nem maradható tudományos és művészettörténelmi értéket.

Szerzőnk még élete alkonyán sem szűnik meg szórni a világba tudománya fáklájából az áldott világgosságot... Hisszük, hogy még sokáig lobog e fáklán. — még sokáig hinti sugarát reánk...

Nagy Dezső.

„Indul nagy útjára.” Írta: *Török Imre* kisújszállási lelkész, ny. esperes. Egy kis Pallas Debrecinának is nevezhetnénk a könyvet. Szerzője Debrecen szülöttje, neveltje, rajongó híve, világjáró tudós férfiú: tüzeszavú, ékesszóló prédikátor, szónok és közbe-közbe versíró is. Könyvébe élményeit, tapasztalatait, elmondott vagy megírt üdvözlő beszédeit kötötte össze egy csomóba az új nemzedéknek okulásul, a régieknek szórakoztatásul. Magyar református egyházi ember sok mindent találhat benne, ami érdekli s amit nem olvashat megindulás vagy jóízű mosoly nélkül.

Élete alkonyán, az esperesség gondjaitól megszabadulva szedte össze és indítja útnak emlékeit és egy Kisújszállásról elindult, rövid, de fényes pályafutású költőnek: Nagy Imrének (1817—1840) szavait írja címül homlokára, aki a maga korában dicsőkedése volt szülőhelyének és Kollégiumunknak, akár Török Imre.

Érdekes az elején az 1670-ből való vallásos-könyv felemlítése, melynek élére Horti István nagybányai lelkipásztor írt verses előszót. Szép, boldog időnek mondja azt a kort, melyben a városok saját költségükön imakönyveket adtak ki. Eldicsékszik angliai és amerikai forgolódásaival, melyekben leleményes módokon igyekezett a nagy, gazdag nemzetek figyelmét a magyarság szomorú sorsára irányítani. Egy helyen benne felejtett lefordítatlanul egy emészthetetlen, hosszú angliusi mondókát. — Következnek végláthatatlan sorban paróchiális, diák, légátus-történetek, esetek, adomák, versek, szójátékok. Nem a legsikerültebbek közé számítom a kisvárosi szegény imok, Szaesvaynak az angol királynő pártfogásával való ugratását és a bőrére való kárörvendő élcelődést. Az írásjelek használatában sem mindenütt értek vele egyet.

Egyébként a könyvecskének érdeme, hogy sok értéket megment a feledéstől. Szellemes fordulatai meglepnek. Gördülékeny, élvezetes nyelven adja elő gazdag, változatos anyagát. Sok derűs órát szerezhet a hosszú téli estékre. — Ára 2 P. **Szeremley Béla.**

Melius Juhász Péter 1561-ben írott, korunkra csak egyetlen példányban fennmaradt munkája: Pál apostolnak kolosszébeliekhez küldött levelének prédikációk szerint való magyarázatja jelenik meg kiadásomban október első felében, mint a „Reformáció és Ellenreformáció Evangéliumi Keresztény Egyházi Írói” sorozat VII. kötete. A szinte páratlan értékű munkához Dr. Révész Imre debreceni egyetemi professzor írt tanulmányt Melius igehirdetéséről. Tisztelettel kérem, hogy szíveskedjék ezt a könyvet megrendelni. A *praxis pietatis* kedvező fogadtatása bátorít arra, hogy e munkának is minimálisra szabhatom az árát. Postai szállítással együtt ennek is csak egy pengő huszonöt fillér az ára, amely összeget csak a könyvben érkező esekklapon kell majd megkölteni. Szíveskedjék rendelését lehetőleg azonnal elküldeni, hogy a Patronusok és Fautorok névsorából, amely a kötet végére kerül, neve ne maradjon ki. Teljes tisztelettel: *Dr. Ince Gábor*, Budapest, II., Török-u. 4.

Hírek az egyházmegyékből

BEREGI EGYHÁZMEGYE.

Harangszentelés. A kis hetei gyülekezet két új harangot állított be Isten dicsőségének szolgálatába. A harangszentelési ünnepély szeptember hó 22-én tartatott meg, amikor a hivatalos szolgálatot Kelemen Gyula esperes és Kósa Béla tivadari lelkipásztor, e. m. számvevő végezték. Az egész vidék oly nagy érdeklődést tanúsított az ünnepély iránt, hogy az istentiszteletet a szabad ég alatt kellett megtartani.

Templomszentelés. A tiszaszaikai gyülekezet jelentős költséggel kívül-belül rendbehozatta 1912. évben épült templomát és annak tornyát. A templom augusztus hó 19-én, vasárnap délelőtt adatott át ismét rendeltetésének, amikor a hivatalos szolgálatot Kelemen Gyula esperes és Rehó Gyula tiszavídi lelkipásztor végezték. A gyülekezet örömmünepében résztvett a környék, valamint Dr. Tomcsányi Vilmos

Pál ny. miniszter, a kerület országgyűlési képviselője is.

Harang- és templomszentelés. A tiszadonyi egyházközség újjáépített templomába két új harangot állított be. A folyó év augusztus hó 29-én, vasárnap délelőtt 11 órakor megtartott kettős nagy ünnepségen rendkívül sokan vettek részt. Kelemen Gyula esperes végezte a felszentelést Oroszlán Sándor kislónyai lelkipásztorral együtt. A környékről hat palástos lelkész vett részt az ünnepen s megjelent ott is Dr. Tomcsányi Vilmos Pál országgyűlési képviselő.

HEVESNAGYKUNSAGI EGYHÁZMEGYE.

Kunmadarasi lelkipásztor-beiktatás. Április hó 15-én iktatták be a kunmadarasi lelkipásztori állásba Szilágyi Árpád kisdobszai lelkipásztort, a nyugalmamba vonult Medgyaszay Gyula utódját.

A beiktatási ünnepélyen megjelentek vitéz dr. Hellenbach Gottfried báró országgyűlési képviselő, Breznay Mihály járási főszolgabíró, egyházmegyei világi jegyző.

Az egyházmegye lelkipásztorai közül nagyon sokan vettek részt az örömmünepélyen. Délelőtt 1/9 órakor érkezett meg Gaál István esperes titkárával: Csávás Sándor s.-lelkésszel. Ott voltak az egyházmegye lelkipásztorai közül: Török Vince egyházker. és egyházm. tanácsbíró karcagi, Marjay Károly egyházm. tanácsbíró mezőtúri, Nyitray Zoltán tiszaiigari, Bucsay László kisújszállási, dr. Gáborjani Szabó Gábor tiszaszöllösi, Benkő Viktor kunszentmártoni, Keresztessy Károly tiszaszentimrei, Nagy Károly abádszalók-tiszaszalóki s dr. Kökényessy András derzstomaji lelkipásztorok. Megjelent továbbá Dr. Szentesi Tóth Kálmán karcagi ny. polgármester, karcagi református főgondnok, Tóth Kálmán karcagi ny. járásbíró, Óváry Géza tiszaiigari főjegyző és igen sokan a szomszéd községekből. Roffi Borbély György főispán, Alexander Imre alispán s Vargha Zoltán kunhegyesi lelkipásztor, egyházmegyei lelkész főjegyző táviratilag üdvözölték az új lelkipásztort.

A beiktatási ünnepély az impozáns kunmadarasi templomban ment végbe, melyet teljesen megtöltött a hívek összegyűlt ünneplő serege.

Az új lelkipásztort Gaál István esperes iktatta be tisztségébe magasröptű, buzdító beszédében és imádkozott a gyülekezettel az új pásztorért.

Majd Szilágyi Árpád lelkipásztor tartotta meg lebilincselő erejű, építő beköszöntő beszédét, melyben a lelkipásztori tiszt mibenlétére mutatott rá.

Az ünnepi istentiszteletre Hatházy Ferencné Borusz Erzsébet buzgó és nemesszívű egyháztag mintegy 1000 P értékű úrasztali terítőt és szószéki takarót készíttetett.

A beiktató istentisztelet után a község háza tanácstermében diszpresbiteri gyűlés volt, melyen Tóth János lelkészelnök köszöntötte a megjelenteket valamint az új lelkipásztortársat. Majd az egyházközség nevében Csávás János főgondnok, egyházmegyei tanácsbíró üdvözölte Szilágyi Árpádot, akit beiktattak az iskolaszéki elnöki tisztségébe s más bizottsági tagságába.

A presbiteri diszközgyűlés után az üdvözlések sora következett, melyet az egyházmegye lelkipász-

tori kara nyitott meg, melynek nevében Gaál István esperes köszöntötte az új munkatársat. — Kopasz Sándor igazgató a tantestület, Lázy István jegyző a kunmadarasi róm. kath. hívek, Dr. Schüch Mór karcagi főrabbi a zsidó hitközség részéről, Kovács Kálmán főjegyző a község képviselőjében üdvözölték Szilágyi Árpád lelkipásztort, aki melegen köszöntötte meg az üdvözléseket.

Délben ünnepi ebéd volt, melyen 300 helyi és vidéki hölgy és férfi vett részt. Az első pohárköszöntőt Gaál István esperes mondotta, aki a Kormányzó úrra emelte poharát. Medgyaszay Gyula nyugalomba vonult lelkipásztor a kerület országgyűlési képviselőjét: vitéz Dr. báró Hellenbach Gottfried, Gaál István esperesre Bucsay László kisújszállási lelkipásztor mondottak pohárköszöntőt. Medgyaszay Gyula ny. lelkipásztor a vendégeket, köztük Hellenbach képviselőt és Breznay Mihály főszolgabírókat üdvözölte. Breznay főszolgabíró az új lelkipásztort, Marjay Károly mezőtúri lelkipásztort a kunmadarasiakat, Tóth János lelkészelnök pedig a nemesszívű adakozókat, segítőköt köszöntötte. Végül Szilágyi Árpád lelkipásztor mondott köszönetet a feléje áramlott szeretetet.

A lelkipásztori beiktatás az egész Kunmadaras ünnepe volt.

Kitüntetés. Dr. Gaál László karcagi Nagykunreálgimnázium igazgatóját a Kormányzó úr Öfömméltósága tanügyi főtanácsosi címmel tüntette ki.

Kitüntetés. Dr. Lipsey Attila tiszafüredi földbirtokost, az egyházmegye világi tanácsbíráját a Kormányzó úr m. kir. kormányfőtanácsosi címmel tüntette ki.

Tanügyi konferencia. Az egyházmegyei tanügyi bizottság augusztus 24. és 25-én tartotta évi konferenciáját Tóth János kunmadarasi lelkipásztor elnöke alatt. A konferencián előadásokat tartottak: Tóth János, Tóth Dezső lelkipásztorok, Jónás Imre, Molnár Pál, Szalisznyó Sándor tanítók.

Egyházmegyei közgyűlés. A hevesnagykunsági egyházmegye őszi közgyűlését szeptember 28-án délelőtt 9 órakor tartja. Délután bírósági ülés lesz, előző napon pedig lelkészgyűlési gyűlés lesz.

NAGYKÁROLYI EGYHÁZMEGYE.

A nagykárolyi egyházmegye augusztus 26—29. napjaiban Olcsvaapátiban tartotta első ifjúsági konferenciáját, hol 12 egyházból és egy szomszéd egyházmegyei egyházból a helybeli ifjúsági egyesület tagjaival 75 ifjú gyűlt össze a szamospart tábortáborba. A konferencia előadói voltak: Fóris Lajos esperes, Boross Mihály egyházmegyei belmissziói előadó, Juhász Elek fábiánházi, Orbán Elek ilki lelkipásztorok, Szabó Gyula hajdúböszörményi hitoktató lelkész, Tamás Ferenc debreceni, Batta László szamoszegi segédlelkész, Dr. Füsthy Lajos járásbírói fogalmazó és Kovács Péter ifjúsági titkár. A rendezés és ellátás dolgát Kelemen Ferenc esperesi segédlelkész nagy fáradsággal és páratlan sikerrel látta el. Az egyháztagok áldozatos jóadományaival, Kósa Ferencné, Kristin Menyhértné, Kópis Józsefné, Kósa Józsefné, Szabó Lajosné, Kósa Gedeonné és Gimdele Istvánné magyaros, izletes ételekkel, a leánykör tagjai pedig a felszolgálás kedvességével és figyelmességével tették feledhetlenné a fiúk részére az itt töltött napokat.

Kósa Ferenc a táborhelyet, Szabó Lajos az ahhoz való utat engedték át nagy szíveséggel.

A vasárnapi szabadtéri istentiszteleten délelőtt Peleskey Sándor nagydobosi lelkipásztor, délután a templomban Szabó Jenő ópályi lelkipásztor szolgált.

Fürdés a Szamosban és kirándulás a tiszparti gyümölcsösökbe szórakozásul a remekül sikerült tábortüzeket kivül.

Istené legyen a dicsőség mindezért!

A nagykárolyi egyházmegye szeptember 22-én tartja közgyűlését Mátészalkán.

SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE.

Esperes beiktatás. Amint előző számunkban közöltük, a szatmári egyházmegye július 22-én iktatta be új esperesét: Gáborjáni Szabó Mihály csaholci lelkipásztort, aki beiktatása alkalmából a következő megörökítésre méltó szép beszédet mondotta:

Nagytiszteletű és Méltóságos Egyházmegyei Közgyűlés!

Megilletődött lélekkel állok kegyes színe előtt ez ünnepélyes órában; szívem különféle érzések tanyája. A hálás öröme, hogy a nagy és előkelő szatmári református egyházmegye közönsége nem utálva meg öregségemet, \approx esperesi hivatalra emelt s ezzel, magasabb és tágabb munkakört biztosított dolgozni szerető kedvemnek. De az aggodás bizonyos neme is elfog, hogy vajjon ura lesz-e a rám váró feladatoknak.

Hosszú 39 éves pályám valamennyi állomásán tapasztaltam, mennyire gyenge az ember jónak véghez vitelére. Most pedig a pálya lefelé ivelésében szinte aléltan kell felfohászkoznom: „Kisebb vagyok, Uram! minden Te jótétemenyednél és igazságodnál, melyet cselekedtél a te szolgálóddal!” S ha mégis az esperesi tiszt elfogadásával vállaltam merészet és nagyot, ez a Mindenható égi kegyelem eme biztatására történik: „Ne félj! én veled vagyok!”

Átlépek hát az új pálya küszöbét, indítom a gályát és kétség-remény hullámai közt evezve veszem kézbe az iránytűt, melynek használata nélkül kormányos bizton nem haladhat Scyllák és Carybdysek között.

Két sarka van ez iránytűnek: igazság és szeretet. E kettő együtt egy egész, együtt biztos útmutató. Amaz magában jégmezők zátonyaira vezethet; emez magában „riadó vak mélységek” útvesztőjébe.

Ennyit nagy általánosságban.

Ami közelebről tennivalóim egyes ágazatait nézi, ama kettőből eredő hármas jelszót: a rend, pontosság és megértés jelszavát követem. Az irodát illetően tudom, hogy a betű megöl, a lélek az, mely meg-elevenít. Viszont, az is bizonyos, hogy némely alakiságok, írásbeliségek nélkülözhetetlenek a közigazgatásnál is. Igazságszolgáltatásnál bölesen hangzik úgy első hangzásra: „Fiat justitia.” Viszont már a római pogány jogász tudta, nekünk keresztényeknek pedig még jobban kell tudnunk: „Summum jus, summa injuria.” Isten ígéje is mondja: „Ne légy szerfelett igaz.” Tehát igazság és szeretet kölcsönösen vigyenek bennünket a horátiusi arany közép-úton, percig se feledve, hogy az igazság magában véve lehet nagyon kevés, de szeretet nélkül veszedel-

mesen sokra növekszik nem egyszer. Hasonlóképp a szeretet lehet nagyon sok, de igazság nélkül mégsem elegendő. Ily értelemben szól Ágoston egyházi atya is: „Az igazság magában túl keserű, a szeretet magában túl édes.”

Rátérve az anyagiakra, bizony szavával mondom: Nem lehet cél a földi jó, de mint eszköz mégis megbecsülni való annyira, hogy ha anyaszentegyházunk földi hivatása kétségkívül az örökös harc bűn, kárhozát és örök halál ellen: rája nézve is áll nagyjából Montecuccoli tábornok megállapítása a sikeres hadakozás legfőbb eszközéről. Ezen eszközt még a leglelkibb munkásság, a szorosabb értelemben vett belmisszió terén se nélkülözhetjük. Sőt éppen ennél nem lehet kifogás a nincs.

Ki ne látná ma, hogy a hallatlanul nagyot változott viszonyok között belmisszió nélkül szó se lehet belterjes lélegzondozásról, enélkül pedig jobb jövőről; sőt ellenkezőleg nélküle végkép lemaradunk az idő rohanó szekereiről s elveszítjük anyaszentegyházunk létjogosultságát is.

Ma, nem törődve olesó viccelődéssel, könnyű kárhozzátással és más effélékkel: túl kell tennünk a belmisszió valamikor túlzóknak hirdetett nagy úttörőin: Dr. Szabó Aladáron és Dr. Szilassy Aladáron is, hogy meggyőzhessük üdvünk három fő ellenségét: a testet, a világot és az Antikrisztust.

Azonképpen és ezért kell emberkednünk népiskoláink által is, tartva, fejlesztve, erősítve azokat mindenáron. Nemcsak kegyelemből szent örökség gyanánt, hanem, mint legalkalmasabb terepet egy magasabb élet javaiért való hadakozásra. Így értettek e dologban áldott hitelűdeink is, mikor erejük legjavát áldozták a közoktatásra olyan időkben, amikor állami, társadalmi tényezőknek még csak fogalmuk sem volt ezzel szemben való legelemibb kötelességeikről.

És mivel világi tényezők hatalmi vágya sok ponton kikezdte tanügyi kormányzatunk egyes tartozékait, egyre erősebben kell tartanunk azon világi nagy elmék nézetét, akik hibát, veszedelmet látnak az államosításban: abban a rövidlátó ügykezetben, hogy a hit és tudás testvér forrásai elszakítottassanak egymástól. „holott nemhogy veszteség volna, de egyenesen nyereség: szellemi erő, gazdag változatosság, duzzadó élet kútfeje, ha különböző jellegű közművelődési intézményeink között nemes verseny folyik”.

Törhetetlen elhatározásunk tehát: nem adjuk iskoláinkat! E helyett — hogy a mai nehéz helyzetben: amikor az állam hadikölcsönei s a pénz válsága miatt egyházaink vergődnek — hűveink más felekezetűekkel szemben tovább is túl ne terheltessenek, sürgetően kövteknünk kell a még mindig késo 5%-os közművelődési országos adó behozatalát.

Egyébiránt az országunk és egyházunk javát munkáló mindenkori kormányával hagyományos hűségünk szerint természetesen a legjobb viszonyt tartjuk. Amint egyházunk és hazánk öröme-bánata közös volt a múltban, úgy ezután is vele élünk-halunk.

Pártpolitikai hitvallásunk mindemellett nincsen. Nem, mint ha politikálni papoknak tilalmas volna, mint ahogy a múlt megpróbáltatásai között ez egyenesen kötelesség is volt; hanem, mivel kell lenni

magaslatnak, hová nem csapódhatnak fel a napi, — a pártpolitika oly sokszor szennyes hullámai.

Am ha mégis politikai programot is vár tőlem valaki, ezt e két rövid mondatba foglalhatom össze:

*A haza minden előtt!
Isten minden felett!*

E programból folyik, hogy más felekezetű fajtestvéreimet szeretettel ölelem. Délbábot nem vagyok elég jámbor kergetni egyházak uniójáról, uniótöről, hogy — mikép a külföldi egyesítési törekvések esődjé a múltban, jelenben oly intón mutatja — két felekezetből három legyen; de igaz lélekkel imádkozom és dolgozom a krisztusi értelemben vett „egy akol, egy pásztor” eszményének megvalósulásáért. Amiképpen nem hoz ki sódromból szeretetlen fellépés, akképpen sziréni hangok lágy, de hamis zenéje sem ejt meg, hanem békétüréssel vigyázva várom a lélektani pillanatot a fenekedő közös ellenség ellen való őszinte testvéri kézfogásra.

Szóval: igyekszem minden irányban, kint és bent, kicsinyekben és nagyokban tiszteln minden igazságát betölteni.

Mivel azonban Isten nélkül semmi sincs; mivel öreg Rákóczi György nagyságos fejedelem kedvenc bibliai jelmondata szerint „sem nem az akaróé, sem nem a futóé, de a könyörülő Istené” minden e megadott világon, gyermeki alázattal kérem, mindig adó segedelmét s mivel ő hitünk és a természet rendje szerint eszközök által munkálkodik, kérem munkatársaimnak — kezdve a méltóságos egyházmegyei gondnok úron —, az összes illetékes tényezőknek kegyes támogatását.

Legyenek meggyőződve: én most is az vagyok, aki voltam és leszek, aki vagyok: alázatos szolgálója Istennek s vele, benne s általa az igazság és szeretet szent ege alatt minden ő „szentjének” e világon. Ahogy eddig nem terheltem senkit e magas polcra törtetés alkalmatlankodásaival, úgy ezután nem fogom ragadománynak tekinteni ez önkényt adott s épp ezért annyira lekötélező megtiszteltetést.

„Honores mutans mores”: mondja a példabeszéd. Én hiszem az Istent, nem hagy magamra esetleges kísértéseimben.

Ennek reményében még egyszer szívem szerint köszönöm a kitüntető bizalmat és esdem mindnyájukra Isten megáldó kegyelmét.

Ifjúsági táborozás Csengerben. Felejthetetlenül kedves és felmérhetetlen hasznót jelentő napokat töltött a szatmári református egyházmegye ifjúsága Csengerben augusztus 22—24. napjain.

A csengeri református egyház vezetősége, Nőegylete és mondhatjuk, minden tagja páratlan szívességgel, igazi magyaros vendégszeretettel fogadta az ifjúságot, példát adva arra, miként lehet és kell helyes irányban formálni a jövőt az ifjúságon keresztül.

Augusztus 22-én, szombaton délután gyűltek össze a résztvevők közletről és táborról különböző utakon és módokon. A leghosszabb gyalogutat pl. Főri Sándor tette meg, Tiszakóródtól Csengerig; Géczy István pedig Pest megyéből vonatozott ide. A legtöbbje szekeren és kerékpáron jött.

A megnyitó istentiszteleten Sipos Károly egyházmegyei belmissziói előadó hirdette az Igét, majd a község nevében Ecsedy Elemér főjegyző, az egyház

részéről pedig Pótorz Elemér lelkész üdvözölte a táborozáson megjelenteket.

Vasárnap megszorodott a résztvevők száma, úgyhogy a templom képtelen lett volna befogadni a nagy sokaságot, így a templomkert árnyas fái alatt folyt le az istentisztelet, amelyet az egyházmegye esperese: G. Szabó Mihály és Török József kőmörői lelkész végeztek.

Istentisztelet után az ifjúság a hősök szobrát koszorúzta meg, ahol Dr. Füstí Lajos, az egyháztársadalmi életben jól ismert és értékelt joggyakornok mondott lelkesítő emlékbeszédet.

A záporosó a legrosszabb időben érkezett meg a missziói csoportok elindulása előtt, mintha csak próbára akarta volna tenni az ifjúság kitartó pontosságát. Jól esik feljegyezni, hogy egy kis átázás árán, de minden egyházba (Újfalu, Ura, Tótfalu, Szamosbees, Angyalos, Tatárfalva) kimentek a fiúk, hogy hírül vigyék a csengeri táborozást és buzdítsanak mindenütt az ifjúsági munka végzésére.

Az eső miatt nem lehetett vasárnap tábortűzet gyújtani, ehelyett templomi ünnepély volt, amelyen az igehirdetést Bakó Péter szamosújlaki lelkész végezte, Orosz Árpád s.-lelkész énekelt, Bihary Béla fülöpösi ifjú szavalt, Kovács Péter földműves KIE titkár pedig előadást tartott.

Vacsora előtt az iskola udvarán Dolák József Hangya főtisztviselő tartott nagy érdeklődés mellett hasznos gyakorlati előadást a falu és a szövetkezet címmel.

A **hétfő** délelőttöt a csengei választókerület országosan tevékenykedő és közszeretében álló képviselőjének, vitéz Meesér Endrének az előadása töltötte be. Mind a szűkebb értelmi képesesű ifjakat, mind a nagyszámú intelligens hallgatóságot kielégítette és halára kötelezte közvetlen, tanulságos előadásával, amelyhez Csépké Béla és Török József lelkészek is fűztek értékes megjegyzéseket, míg Kósa Zsigmond köszönetet mondott, hogy eljött és előadásával a táborozás jelentőségét emelte Meesér Endre.

Hétfőn délután arról folyt cszmezsere, miként lehetne minél elevenebbé és eredményesebbé tenni az ifjúsági munkát vármegyénkben?

E napon sem engedte meg az idő a várva-várt tábortűz meggyújtását, így iskolában volt az esti ünnepély megtartva énekszámokkal, szavalatokkal és Orosz Árpád helybeli s.-lelkész igehirdetésével.

Kedden délelőtt vármegyénk kiváló tudósa, Dr. Hlyés Endre, a magyar földműves ifjú erkölcsi és lelkiéletéről beszélt, több hozzászólást váltva ki előadásával.

Délután Dr. Csépké Zoltán tiszti orvos légóttalmi előadást tartott, G. Szabó Szabolcs s.-lelkész pedig, aki nemrég jött haza külföldi tanulmányútról, a külföldi ifjúság életéről, főként a vallásellenes körülmények közötti magatartásáról tájékoztatta a hallgatóságot.

Kedden este végre kigyúlt a tábortűz, lángja bevilágította az arcokat; az ifjúság vidámsága, a Filep Gusztáv eszázlói lelkész igehirdetése pedig beragyogta a lelkeket, reménységgel, szebb jövőndő látásával, várásával töltötte be a nagy iskolaudvart ellepő közönséget.

Szerdán reggel szétoszlottak a fiúk azzal, hogyha Isten is úgy akarja, jövő évben a Tisza partján Kisaron találkozhatnak, addig pedig szép emlékként

örizgetik, az otthonmaradtaknak elmondogatják, milyen nagy szeretettel szolgálták ki őket Écsedy Elemérné főjegyzőné, Vigh Józsefné igazgató-tanítóné és a többi csengeri úrasszony, a bájos leánysereggel együtt. Milyen jó volt együtt lenni az egyházmegye apostoli külsejű-belsejű esperesével, Péchy Manó felsőházi taggal, együtt énekelni, bibliát tanulmányozni Tisza Lajos gróffal, milyen áldás volt találkozni Krisztussal, Aki út, élet és igazság mindnyájunk számára.

Hálás köszönet mindezekért a csengerieknek, dicsőség Istennek!

A kisszekeresiek műkedvelő előadása Tisza-écsésén. Mindenekelőtt ismertetem a kisszekeresi egyház mai helyzetét, amely röviden a következő:

Az egyház óriási nehézségekkel küzd. Tagjai szegény sorsban élnek, mivel a község határát még ma is a Haynau-féle hitbizomány tartja kötve, amelyet több mint 80 éve a Fried nevű család, jelenleg annak női ága használ s így sem földvételez, sem bérlethez nem tud jutni; csupán részes munkát végeznek s úgy élnek. A község határa, amelyet a 160 családból s 600 lélekből álló lakosság bír 180 hold saját, 100 hold legelő, 66 telek 400 ölenként. E két utóbbi OFB útján van. Az egyházközségnek minden vagyon, parochiája, tanítói lakása s lelkészi javadalmi földje 1935-ben a Bank (K. O. F.) tulajdonába jutott, mivel adósságát nem tudta fizetni. Temploma hatóságilag bezáratott. A saját tanítóját, lelkészét évek óta nem tudja fizetni s a jelenlegi óriási szárazság miatt az egyházközség tagjainak már most sincs meg a mindennapi kenyere, így szinte elképzelhetetlen a helyzetük. Jelenleg is per alatt állanak egy régebbi, kb. 600 P-re menő tartozásuk miatt.

Tönkrement az egyház a lakosság szegénysége, nyomora s a közbejött nehéz gazdasági évek miatt.

Bár sötét fellege van borulva az egyház ege, de azért tagjaival együtt élni akar. 1936 augusztusával új élet indul meg az egyházban. Új lelkész költözik be a Czövek Károly személyében. Templomát óriási áldozat árán Bakó Balázs mátészalkai építész-vállalkozóval 4000 P-ért rendbehozatta. Tetőt átszabatta, palával fedette, teljesen új mennyezetet látta el, régi ajtaját áthelyeztette az emléktábla mellől a kert felőli részre, megnagyobbíttatva.

Iskolai terhei is elviselhetetlenek. Gyermekek száma növekvő. Két tanerő működik. Egyik mint kisegítő 400 P tiszteletdíj fejében. Élni úgy tud, hogy lelkész ad számára kosztot, lakást minden díjazás nélkül, hogy az egyház nagy nyomorát ne lássa a világ. Az egyház tagjainak buzgósága és áldozatkészsége, mely az elmúlt idők sok viharán és szenvedésén temploma megújításához segítette, ma példaképpül állítható, mint meszeföldre világító fáklyafény. Mert sok vihart látott, sok megpróbáltatáson ment e kis egyház és népe keresztül. Aki ezelőtt látta a templomot, hogy omladoztak falai, láthatta azt romokban. De most új életre kelt, mint a mesebeli madár a könyörülő szeretet segítsége és a maga buzgósága s áldozatos imádságos szorgalma által. A sok csapás nem emésztette meg a nép bizó hitét és a jövőbe vetett reménységét, mert a megújított templom hirdeti, hogy a szívekben ma is ott ég az ősi szent buzgóság s ha az Úr kibocsátja lelkét, lángrobban az és hegyeket mozdít meg ma is.

E lélek szentséges ereje hozta el a kisszekeresieket

augusztus 22-én is Tiszacsécsére, lelkész és tanító vezetésével, hogy előadásukkal gyönyörködtessék a tiszacsécsieket és ezúton is igyekezzenek adományokat szerezni nyomorúságos helyzetük enyhítésére. Mi szívünk sugallatától indítva mentünk, hogy osztozzunk a kisszekeresiek örömeiben és megsokszorozzuk azt. Sokan gyűltünk össze a kis egyház örömnepére. Felsőkeret adott az ünnep képének a vasárnapot ünneplő nép s a vasárnapi szép idő, amely áldásos esőt is adott, hirdetvén a Teremtő hatalmát, kitől ered a kis virág s az óriás sziklabérc, az áldás és csapás, a bánat és öröm.

Az iskolatermet zsúfolásig megtöltő közönséghez Czövek Károly kisszekeresi lelkész beszélt legelőbb, midőn a Himnusz előzőleg elénekeltük, reámutatva az Isten lelkének új életet, új világot teremtő jeleire a világtörténelem nagy eseményeiben s a gyülekezet életében. Nagyban emelték az ünnepély szépségét és bensőségét az előadott énekszámok, tárogatószóló, mindegyik zenekari kísérettel; továbbá gyönyörűen játszották a „Szecskavágó-vásárlás” és „Krumplikapálás” című egyfelvonásos népszínműveket, melyeknek sikere a szereplőkön kívül Végh Endre tanító szorgalmát és ügyességét dicséri. Végül Orosz Kálmán tiszacsécsi lelkész köszönte meg a kisszekeresiek buzgóságát és fáradozását.

Abban a reményben bocsátottuk a kisszekeresieket további útjukra, hogy az irgalmas Isten a maga lelkének csodálatos erejével, mint egykor az első tanítványok lelkét izzóvá, a Krisztus egyházáért minden áldozatra képessé tette, úgy az ő lelküket is teljesen átalakítva, erőtelenségüket erővé, csüggesztésüket reményteljessé, határaikat áldásban gazdaggá teszi s el fog jönni nemzetünkkel együtt az ő egyházuk számára is egy jobb kor, mely után buzgó imádság epedez százazrekkel együtt az ő ajkaikon is.

Legyen a szépen sikerült tiszacsécsi ünnep záloga a viharos múltú kisszekeresi egyház szebb jövődjének. Mely is úgy legyen!

Tiszacsécsé.

Orosz Kálmán,
lelképásztor.

A fehérgyarmati református egyház szeptember 5-én „Sajtóvasárnapot” tartott. A délelőtti istentiszteleten az Igét ifj. Dr. Szabó Aladár gödöllői lelkész hirdette, Mennyei jel. 21 : 5. verse alapján. Ihletett lélekkel tett bizonyosságot Isten mindent újjászülő kegyelméről. Gazdasági, társadalmi, szociális megújulásnak alapfeltétele az, hogy mi egyénenként és egyenként találkoztunk-e a Krisztussal, a nagy Regenerátorral. A vallásos délutánon Fekete Lajos tiszakörödi lelkész II. Kor. 16 : 13. v. alapján a székesfehérvári presbiteri konferencia üzenetét tolmácsolta : „Legyetek erősek ! Álljatok meg a hitben!...” Kozma Eszter szólóéneke után Szalai Pál szatmárcsekei lelkész keresztyén és nemzeti irányú könyvek és lapok fontosságáról tartott értékes előadást, reámutatva a református szellemű politikai napilap megindításának sürgős voltára. Szücs András segédlelkész Mécs László : A mindenség balladája c. költeményét szavalta. Utána ifj. Dr. Szabó Aladár az általa szerkesztett *Református Híradó* havilapot ismertette. Reményik Sándor Kegyelem c. versét szavalta Kézy György IV. éves theológus. A nap áldásaiért hálát adott b. Szabó Tibor helyi lelkész.

G Y Á S Z R O V A T

Szabó József
1856—1937.

Pozsonyi és szentmártoni Szabó József bárániny. lelképásztor, egyházának 52 éven át volt lelképásztor, egyházmegyei tanácsbíró, v. nemzetgyűlési képviselő, a Ferenc József-rend lovagkeresztjének és a polgári Signum Laudis tulajdonosa, Bihar vármegye törvényhatósági bizottsági tagja stb. életének 82. évében, augusztus hó 24-én, rövid, de súlyos szenvedés után az Úrban csendesen elhunyt. Temetése augusztus 26-án délelőtt volt Bárádon, előbb a gyászháznál, majd a templomban tartott gyászszertartással. „Emléke örökké élni fog!”

Otrokocsi Nagy Elek kir. tanácsos, a hajdúnánási református gimnázium nyugalmazott igazgatója folyó hó 6-án 79 éves korában elhunyt. A megboldogult 37 évig volt a hajdúnánási gimnáziumnak kiváló tanára, ebből 24 éven át fáradhatatlan igazgatója. Tanári munkájában hivatásának élő pedagógus volt, aki érezte a tanári hivatás szent felelősségét, s mindent megtett tanítványai lelki-, szellemi javainak gazdagítására. Hosszú igazgatói működéséhez nagy dolgok fűződnek : az addig hatosztályú iskola főgimnáziummá fejlesztése, a mai korszerű iskola-épület létrehozása és felszerelése, valamint a tanulmányi színvonal felemelése. Alkotásai acélos férfiúi akaraterejének, anyaszentegyházához, szülővárosához, iskolájához való törhetetlen ragaszkodásának, magát másokért, a közért megáldozó életének beszédes bizonyosságai. — Emléke áldott marad közöttünk!

Vadon Béláné derecskei lelképásztor testvérünk hűséges hitvese, a derecskei gyülekezetben mindenkítől nagyon szeretett Nagytiszteletű Asszonya életének 48. évében augusztus 24-én súlyos szenvedés után elhunyt. Temetése augusztus 27-én a gyülekezet

és lelkesítéstvérek nagy részvétel mellett ment végbe. Emlékezete legyen áldott és az Úr kötözze be a megsebzett szíveket.

Szabó Istvánné Dufour Louise, a geszti lelkipásztor neje életének 73. boldog hazasságának 42. évében folyó évi augusztus 13-án tisztá felkelt rövid szenvedés után visszaadta mennyei Atyjának. Leomlott porsátorát augusztus 15-én délután a templomban tartott könyörgés után helyezték le az anyaföld pihentető ölére a geszti temetőkerében. Áldott neve és emlékezete szívünkben él!

K Ü L Ö N F É L É K

— **Egyházkerületi közgyűlés.** A tiszántúli református egyházkerület 1937 október hó 27. és következő napján tartja őszi rendes közgyűlését. Október hó 1.—1.: napjain bizottsági ülések, október 26-án délután esperesi értekezlet, október 27-én délután bírósági ülések lesznek.

Az Egyetemes Konvent missziói bizottsága 1937. évi szeptember hó 27—29. napjain Budapesten, a teológia akadémia dísztermében (IX. Ráday-utca 28. sz.) országos református missziói értekezletet rendez. Az értekezlet sorrendje a következő: Szeptember 27-én, hétfőn: Este 1/29 órakor: Az értekezletet megnyitja Dr. Balogh Jenő egyházkerületi főgondnok, az Egyetemes Konvent világi elnöke. Este 9 órakor: Előadás: A küldő, a küldetés és a világ, amelybe küldve vagyunk. Dr. Makkai Sándor egyetemi tanár. — Szeptember 28-án, kedden: Reggel 8 órakor: Áhítat. Igét hirdet és imádkozik Farkas István püspök. Reggel 9—10 óráig: Előadás: A gyermek és Krisztus. Benkő István. 10—11 óráig: Előadás: A gyermek és az egyház. Muraközy Gyula. 11—1 óráig: Megbeszélés az elhangzott előadások alapján a református gyermekmisszióról. A megbeszélést bevezeti Dr. Victor János. Este 1/29—1/210 óráig: Előadás: Missziói munka a magyarországi református egyház felöltött tagjai között. Szabó Imre esperes. — Szeptember 29-én, szerdán: Reggel 8 órakor: Áhítat. Igét hirdet és imádkozik György Elemér. 9—10 óráig: Előadás: Az iskolába járó ifjúság lelkigondozása. Dr. Soós Béla. 10—11 óráig: Előadás: Az iskolán kívüli ifjúság lelkigondozása. Dr. Szabó Zoltán. 11—1 óráig: Megbeszélés a református ifjúsági munka egységes kiépítéséről. A megbeszélést bevezetik: Dobos Károly és Dr. Főnyad Dezső, konventi missziói lelkészek. Este 1/29—1/210 óráig: Két 20—20 perces előadás: A tanyakérdés református szempontból. A tanyákon élő hűveink lelkigondozása. Előadók: Dr. Gesztelyi Nagy László egyetemi magántanár és Dr. Hetessy Kálmán. Este 1/210 órakor: Áhítat. Igét hirdet és imádkozik Uray Sándor debreceni lelkipásztor. Az értekezletre az Egyetemes Konvent elnöksége meghívja az egyházkerületi és egyházmegyei missziói előadókon kívül az egyházkerületek és egyházmegyék elnökségeit, a lelkipásztorokat, tanárokat, tanítókat, presbitereket, az egyesületek vezetőit és tagjait: mindama férfi és női hittestvéreket, akik egyházunk hitéleti munkájában résztvesznek, vagy e munka iránt érdeklődnek. A konferencián a részvétel ingyenes. — 33%-os kedvezményre jogosító vasúti igazolványt kap az, aki ezért a kiinduló vasúti állomás megjelölésével szeptember 15-ig írásban jelentkezik. A jelentkezést az Egyetemes Konvent irodájába (Budapest, XIV., Abonyi-u. 21. sz.) kell küldeni. Kellő számú jelentkezés esetén jutányosabb árú közös étkezésről gondoskodás lesz.

A református Kollégium szeptember hó 3-án, délelőtt 10 órakor tartotta a Nagytemplomban tanévnyitó istentiszteletét. Istentisztelet után a református gimnázium évnívító ünnepélyét a Nagytemplomban tartotta, a polgári fiúiskola pedig az Oratóriumban. A tanítóképzőintézet évnívító ünnepélye délután 3 órakor volt az Oratóriumban.

A hajdúböszörményi református Boesckay-gimnázium tanári kara a folyó év szeptember hó 5—12. napjain rendezett „Hajdúhét” keretében az intézet egykori növendékeinek, tanárainak és támogató barátainak bevonásával és részvételével megalakította a 227 éves multtal rendelkező Boesckay-gimnázium „Diákszövetségét” és ezzel kapcsolat-

ban a világháborúban elhunyt tanárainak és tanítványainak, valamint egykori tanítványának: néhai Dr. Baltazár Dezső tiszántúli református püspöknek emlékét megörökítő, s Dabóczy Mihály fővárosi szobrászművész által készített mellszobrát, illetőleg emléktábláit leleplezte és ezalkalomból szeptember hó 12-én, vasárnap szövetségi alakuló gyűlést s ezt követőleg emlékünnepeket rendezett. Az ünnepségek sorrendje a következő volt: Délelőtt 10 órakor istentisztelet volt a Boesckay-téri templomban az alábbi beosztás mellett: 1. Jövel Szentlélek Úristen c. dicséretet énekelte a közönség. 2. Nagy Isten Téged imád c. dicséretet 1. versét énekelte a közönség. 3. Bibliát olvasott és imádkozott Sípos Károly nagyrábéi lelkész, az intézet és a Kálvineum fiúinternátus egykori növendéke. 4. Közének: 32. dicséret. 5. Beszédet tartott Bakóczy Endre hajdúböszörményi lelkész, az intézet volt vallásánára és egykori növendéke. 6. Dicséret, dicsőség... Énekelte a közönség. — A Boesckay Diákszövetség alakuló gyűlése délelőtt 11 órakor volt a Kossuth-ház nagytermében az alábbi sorrend szerint: 1. Te benned bízunk... (XC. zsoltár). Énekelte a közönség. 2. Az értekezletet megnyitotta és a megjelenteket üdvözölte: Dr. Széll Gábor, a hajdúböszörményi református egyházközség főgondnoka, ügyvéd, takarékpénztári igazgató, az intézet egykori növendéke. 3. A szövetség alapszabály-tervezetének bemutatása, felolvasása és letárgyalása. 4. Tiszttakar megalakítása. 5. Himnusz. Énekelte a közönség. — A gimnázium lépcsőházában elhelyezendő emlékművek leleplezési ünnepélye déli 12 órakor: 1. Hiszek egy... Énekelte a Városi Dalkör vegyeskara. 2. Dr. Baltazár Dezső néhai püspök emlékművének leleplezése. A leleplező beszédet Maklár Károly tiszántúli református egyházkerületi püspök mondta. 3. Mozart W.: Szövetség-dal. Énekelte a gimnáziumi ifjúság válogatott ének-kara Nagy Antal gimnáziumi énektanár vezetésével. 4. A háborúban hősihalált halt tanárok és tanítványok emléktáblájának leleplezése. A leleplező beszédet Dr. vitéz Bessenyei Lajos tankerületi kir. főigazgató, az intézet volt tanára mondta. 5. Réwffy Géza: Rendületlenül... című dalát előadta a Városi Dalkör férfikara. 6. Alkalmi szavazatot adott elő: Marschalkó Lajos budapesti hírlapíró, az intézet volt tanítványa. 7. Az emlékműveket átvette: Köblös Samu gimnáziumi igazgató. 8. Szózat. Énekelte a közönség.

A hajdúböszörményi Keresztény Ifjúsági Egyesület szeptember 5-én „A Hajdúhét” megnyitásának napján egyházkerületi konferenciát rendezett. A konferencián előadások voltak külön a vezetők és külön az ifjúság részére. Ugyancsak a Hajdúhéttel kapcsolatban szeptember 11. és 12-én a leányegyesület a Kálvin Szövetséggel együtt tartotta gyűléseit. A konferencián résztvevők megtekintették a hajdú nép összes kiállításait és résztvettek a Boesckay-szobor ünnepélyes megkoszorúzásán, valamint az országzászló avatásán is, ahol Dr. Darányi Kálmán miniszterelnök, Tasnádi Nagy András államtitkár és Nagy Emil ny. igazságügyminiszter mondottak beszédet.

Református kántorok nagygyűlése. Az Országos Református Énekezők Egyesületének évenkénti vándorgyűlése ebben az évben szeptember hó 12-én volt Hajdúböszörményben, vitéz Maklár Lajos hajdúnánási kántor, az egyesület elnökének vezetésével. A kántoregyesület gyűlését most is hangversennyel kötötte össze. Szeptember 11-én este a Tisza-Ház nagytermében világi hangverseny volt, amelyen az egyesület művésztagejai ének- és zeneszámokkal szerepeltek, szeptember 12-én a református templomban alkalmi istentisztelet volt. Az istentisztelet után az egyesület közgyűlése következett. Délután 4 órakor a Boesckay-téri templomban, amelynek 47 változatú orgonája van, gazdag műsorú egyházi hangverseny volt. A hangversenyen közreműködött a hajdúnánási énekkar is.

Szabolcs vármegye református lelkipásztori kara a Nyíregyházi Hét alkalmával szeptember 16-án Nyíregyházán református lelkészi nagygyűlést tart. A nagygyűlésen Bartha László, Kiss Lajos és Porzolt István esperesek és Görömbey Péter lelkész, egyházkerületi tanácsbíró tartanak előadásokat.

Magyar Értesítő címmel, Farkas Sándor felelős szerkesztő és kiadó vezetésével protestáns egyházi, egyháztársadalmi és iskolai félhivatalos könyvomatú lap jelenik meg. Isten iránti hálával jelentjük, hogy protestáns egyházaink hírszolgálatát, amely a Gondviselés akaratából immár tizenkettedik éve folyik, Farkas Sándor újságírói közreműködésével, a Református Egyetemes Konvent és az Evangélikus Egyetemes Egyház jóváhagyása és megbízása folytán augusztus 30-tól kezdve *önálló könyvomatú*, a Magyar Értesítő

keretében építhetjük tovább. Amikor ezt a keretváltást olvasóink szíves tudomására hozzuk és megemlékezünk a megindulás tényéről, a napisajtó felé vezető, sokak által annyira áhitott úton, gyakorlatilag véve, ez egyik első lépésünkről — kérjük az egyházi hivatalok és összes egyházi s egyháztársadalmi intézményeinket, hogy az országos vonatkozású napisajtót illető tudósítást vagy értesítést Mátyásföld, Arany János-utca 32. szám alá, Farkas Sándor szerkesztő lakáscímére szíveskedjenek küldeni.

Megrendítő villámcsapás. Döbbenetesen tragikus halál eset történt augusztus 22-én a szilágyszolnoki református egyházmegyében fekvő szilágyszegi egyházban. Az eseményről kétféle híradás jutott hozzánk. A rádió úgyszólván, hogy a szilágyszegi templomban történt, az egyik nagyteknélyű fővárosi lap a zilahi egyház templomát jelezte a történet színhelyéről. Én, mint szilágynagyfalusi volt lelkész élelken érdeklődtem mindig az ottani események iránt, tudakozó levelet írtam egyik lelkészbarátomhoz a valóság felől, mire az alább közölt sorokat vettem a szomorú eseményről:

Váncza János *szilágyseschi* lelkész, egyházmegyei számvevő volt. Ebben a minőségben vett részt azon az egyházlátogatási körúton, melyre a jelenlegi esperes: Kovács Zsigmond volt diósadi, jelenben tasnádszántói lelkész, Köblös Endre egyházmegyei főjegyző, szilágyszolnyói lelkészrel e hónap közepén indult. Folyó hó 22-én délután *Szilágyszegre* érkezett a bizottság és délután 4 óra körül istentiszteletet tartottak abban a templomban, melynek villámhárító nélküli tornyába ezelőtt öt héttel már beleütött a villám, megrongálván úgy a tornyot, mint a templomnak egy részét. A fentjelzett időben viharfelhők közeledtek a falu felé s ezért a falusiaknak egy jórésze be sem mert menni a templomba, a bizottság tagjai azonban s a közönségnek egy jórésze megjelent az istentiszteleten, melyet ez alkalommal szegény Váncza János végzett. Már éppen igehirdetésének végéhez közeledett, amikor egy vakító villámlás és az azt követő iszonyatos csattanás döbbsentette meg a híveket. A másik pillanatban pedig már látták, hogy Váncza János a szószékből a papiszékben ülő Kovács Zsigmond esperes lábaihoz zuhant. Hasztalan volt minden életrekeztési kísérlet és az azonnal ott levő orvosi segítség. Váncza Jánoson segíteni nem lehetett, legszentebb szolgálatának teljesítése közben kérte vissza életét Istennek kifürkészhetetlen és megmáshatatlannak akaráta. Rajta kívül csak egy 15 éves fiút ért még a villámcsapás, aki azonban csak kisebb sérülést szenvedett és életben maradt. A légnemesség következtében az esperes is a papi szék asztalára borult, de a kiállott izgalmakon kívül neki nem történt különösebb baja. A villám, mint ahogyan szakértők megállapították, a következőképen sújtotta le lelkészárszolgálatunkat. A templom bádorgedeléről átpattant a szikra arra a vasrúdra, mely a szószék koronáját tartotta, s melynek vége kiért a templom falának külső szintjére. A vasrúdról aztán áttűtte a korona alsó deszkázatát, a Váncza János szíve fölé csapott: itt voltak láthatók ugyanis Vánczán az égési sebhelyek, majd pedig a szerencsétlen áldozat testén keresztül levezetést kapott a földre. Váncza János igen derék, munkás lelkész volt, halála nagy veszteséget jelent egyházmegyéjüknek is. Özvegye és két felnőtt leánygyermek maradt, kiknek egyike már férjnél van. Különben igen nehéz anyagi helyzetben maradtak. Szegény mindössze 51 éves volt s így életének úgyszólván derekán ragadta el a halál. Temetése augusztus 24-én volt Szilágyseschen 26 lelkésznek és 4—5000 főnyi közönségnek részvétele mellett. — Ezzel kapcsolatban megemlítem azt a szomorú eseményt is, mely ezelőtt kb. 70—72 esztendővel történt. A gyantai jeles lelkész és egyházmegyei tanácsbíró a nagyszalontai egyházmegyében, a mezőről hazamentében villámcsapás érte. A villám az eső ellen feltartott selyem ernyőbe csapott. Az ernyő nyele a lelkész gyomrába fúródott, aki sebesülése következtében meghalt. *forogóanyai Rózsa Sándor*, koll. ny. pénztárnok.

Baltazár Dezső püspök halálának első évfordulója alkalmából kegyeletes megemlékezés volt sirjánál. A gyász és kegyelet érzései megható módon nyilvánultak meg ezen a napon s nagyon sokan keresték fel sirját a temetőben. Délelőtt Maklár Károly püspök kereste fel a sirt, koszorút helyezve reá. Ugyancsak délelőtt megjelent a Baltazár-család valamennyi tagja. Délután öt óra körül a Kálvinisták Templomegyesülete tagjai, lelkészek, tanítók, presbiterek, diakonisszák, cserkészek, az Országos Református Tanító-Egyesület, a Péterfia-utcai egyházrész, melynek vezető-lelképásztora volt, keresték fel a sirt. A Te benned bízunk eleitől fogva élénklése után a nagy püspök halálának év-

fordulójáról kegyeletes szavakkal Siposs Imre központi lelkész emlékezett meg.

Püspökbeiktatás. A Tiszai Evangélikus Egyházkerület elhunyt püspökének, Geduly Henriknek utódát, Dr. Domján Eleket, f. hó 7-én iktatták be püspöki hivatalába. Az ünnepségen megjelent a kormány képviselőjében Tasnádi-Nagy András kultuszállamtitkár, a képviselőház részéről Tahy László alelnök, az evangélikus egyház vezetői közül báró Radvánszky Albert egyetemes felügyelő, Raffay Sándor, Kovács Sándor püspökök és Kemény Lajos esperes, a református Egyetemes Konvent részéről Balogh Jenő világi elnök és Maklár Károly püspök, unitárius részről Józán Miklós püspöki helynök, a római katolikus egyház kiküldöttjei élén Lindenberger János apostoli kormányzó. A templomi püspökbeiktató szertartáson Dr. Raffay Sándor bányakerületi püspök szentelte püspökké Dr. Domján Eleket. Erején felül való feladat áll az új püspök előtt — mondotta Raffay Sándor. Az egykori tiszakerületből ma több az emlék, mint a valóság. Alkotó erőre, apostoli buzgóságra, vezéri bölcseségre és prófétai hivatástudatra van szükség, hogy a romokon ki ne vesszen az élet. A lélek hite, a hit szeretete, az élet erkölcsi és pusztulásnak indult. A kisebbségi egyház kicsinyes törpült kerületének olyan a sorsa, mint az árváé. Ritkán dobban fel megértő szív, ritkán áll mellé segítő szeretet. Ezután Raffay püspök kiszolgáltatta az Úrvaesorát az eléje térdeplő új püspöknek, majd a püspökszentelés után az egyházkerület „vénei”, esperesei kórusban énekelve megáldották Dr. Domján Eleket. Az ünnepség után Hajdú vármegye székházában folytatták az ünnepi közgyűlést. Dr. Zsedényi Béla miskolci jogakadémiai tanár köszöntötte a már felszentelt Domján püspököt, majd az új püspök mondott nagyhatású beköszöntő beszédet. Beszédében a belmissziói munka lélek- és egyházmentő jelentőségét hangoztatta, bejelentette, hogy különös gonddal kíván foglalkozni a gyülekezeti Luther szövetségek működésével, az egyházak kulturmunkájával, sikra szállt a miskolci jogakadémia további fenntartásáért, majd a történelmi fejlődés, a nagy erkölcsi és közjogi érdekek alapján tiltakozott a trianoni szerződésben megcsontított kisebb területek beolvasztása ellen. Ha hiszünk Magyarország feltámadásában — mondotta —, hinni kell a nagy tiszai egyházkerület visszajöttében is, amely ismét a Kárpátoktól le Brassóig hirdeti majd a megújított nemzeti és vallási életet. Én magyar evangélikus püspök vagyok — mondotta ezután Domján püspök — és nem tűnök semmiféle internacionálét, született ellensége vagyok minden antinacionalizmusnak, amely megtámadja nemzetünk életfajának törzsét. Mi evangélikusok csak egy ágazata vagyunk a nagy keresztyén közösségnek. Úgy érzem, hogy a nagy krisztusi cél felé egyesült erővel kell előnyomulnunk, mert ha ez nem sikerülne, ebből minden keresztyén közösségre baj származhatnék. A vallás az egyházakkal együtt a legnagyobb veszedelmek felé sodródik, vörös lánggal égnek a világ sarkai, állatinál mélyebb sorba süllyedt az ember. A keresztyénség örök javaiért össze kell fogjunk s ezért én hajlandó vagyok minden keresztyén felekezettel kezdet fogni erre a munkára. Az üdvözlések során Tasnádi-Nagy András államtitkár a kormány és a kultuszminiszter, báró Dr. Radvánszky Albert a magyar evangélikusság, Dr. Balogh Jenő dunántúli főgondnok a Református Egyetemes Konvent és a dunántúli református egyházkerület, Maklár Károly püspök a tiszántúli református egyházkerület, Lindenberger János a római katolikusok, Papp Gyula szentszéki tanácsos a görög katolikusok nevében üdvözölte az új püspököt, aki meghatva válaszolt az üdvözlésekre.

Vadai Béla bihari esperes és élesdi lelképásztor hármast jubileumát: 25 éves lelképásztori és egyben 25 éves élesdi szolgálatát, valamint a bihari egyházmegyében teljesített 10 éves szolgálatát ünnepelték a gyülekezet és az egyházmegye tagjai.

Lelkészmeghívás. A biharnagybajomi gyülekezet Ördögh Lajos pocsaji lelképásztorát, a debreceni egyházmegye főjegyzőjét lelképásztorául hívta meg. A megüresedett pocsaji lelképásztori állásra a gyülekezet ugyancsak egyhangúlag Tassv János debreceni segédlelkészt hívta meg.

Papp Gábor körösszegapáti lelkészt választotta meg egyhangú meghívással augusztus 29-én a köröstarcsai gyülekezet az Arany Gusztáv halálával megüresedett lelképásztori állásra.

Római katonavárost ástak ki a földből Óbudán. Útépítések során különféle földmunkákat végeztek s az ásások közben régi köveket találtak. Ezek nyomán elindulva, az

ásatások egy egész új várost tártak fel. A város hozzátartozott a már régebben kiásott Aquincumhoz. Aquincum volt a polgári lakosságé, ez a most kiásott városrész pedig a katonáké. A polgári városrészben is volt színház, most az újonnan felfedezett városrészben is találtak egyet. Ez az új színház fontos lesz idegenforgalmi szempontból. Mellette vezet el a bécsi országút. A külföldi utasok tehát már a város határában ilyen nevezetességgel találkoznak. Az ásatások során előkerült egy feliratos kő, melynek történelmi jelentősége van. A kő felirata szerint megállapítható, hogy a rómaiak száz évvel előbb foglalták el Pannóniát, mint azt eddig a történettudomány állította.

Görögországban mindössze 11 evangéliumi egyház van és körülbelül kétszerennyi missziói állomás. Az egyházak nagy anyagi nehézségekkel küzdenek.

Belgium. Limburg bányavidékén az ottani reformátusok és evangélikusok két magyar protestáns missziói központtal gyülekezetté szervezkedtek.

Belgiumban a kivándorolt magyarok között négy missziós egyház alakult. Az egyházak gondozását egyelőre az északfranciaországi Protestáns Misszió látja el. A munka vezetésében nagy buzgalommal segítenek a világi foglalkozású emberek is.

A hollandi református egyház, amely a multban is számtalan jelét adta a magyar református egyház iránt való hitestvéri szeretetének, ötven kötetben, 200 holland forint értékű tudományos és építő jellegű könyvet ajándékozott a pápai főiskola könyvtárának.

Németországban a kaiserswerthi diakonissza-anyaegyházzal kapcsolatos anyaházakban több mint 28.000 diakonissza és 4000 segítőmunkás van, akik 9550 munkamezőn teljesítenek szolgálatot. A 69 anyaegyház közül 29 végez külföldön is szeretetmunkát 10.000 diakonissza szolgál különböző szeretetintézményekben, 4240 gyermekkertekben, otthonokban, különböző iskolákban, 4110 van öregeknek, betegeknek, nyomorultaknak beállított intézményekben és 6850 van gyülekezetekben. Az anyaegyházakban van 6500 diakonissza. Milyen hatalmas sereg a krisztusi szeretet szolgálatában. Hogyan megnövekedett a száz évvel ezelőtti mustármagnyi kezdeményezés.

Angliában a postaügyi minisztertől olyan bélyegek kiadását kérték, melyen ez a felirat legyen: „Szentled meg a vasárnapot”.

Angliában az anglikán egyház vezetői röpiratot adtak ki, amelyben követelik, hogy biztosítsanak érvényt a keresztyén eszméknek a politikai életben, mert minden bajnak az a forrása, hogy a politikai élet szelleme áll a keresztyén szellemről.

Anglia. A híres Barnardo árvaházba a közelmultban lépett be a fennállás óta a százhuszszedik gyermek. Érdekes jubileumot ültek nemrégiben. Az ünnepségen maga az angol király is számos egyházi és világi előkelőség is megjelent. Az ünnepelt egy 76 éves cigány volt: Gipsy Smith. Smith hatvan éve járja a világ legkülönbözőbb helyeit, hogy az Igét testvéreikhez eljuttassa. Kezében a Szentírással és zsebében egy kis bicskával utazik. Az Ige eszébe juttatja királyi származását, a bicskát még az öregapjától kapta és azért hordja magával, hogy el ne felejtse, hogy cigány. Erre különben bőven van alkalma abban az előkelő környezetben, ahol sokszor megfordul. Az öreg cigány-prédikátor eddig már nagy eredményeket ért el. Elvetemült gonosztevőket tudott megnyerni az evangéliumnak.

Nagybritanniában a vasárnap méltó megünneplését előmozdító társaság két milliónál több füzetben és röpvén fejtette ki érveit és sok esetben sikerrel lépett közbe a vasárnap megszentelése érdekében.

Japán. A Keresztyén Ifjúsági Egyesület itteni szövetése az ország minden részére kiterjedő nagyszabású evangélikus hadjárat beindítását tervezi. Különös tekintettel lesznek a nagytömegek és az iskolák evangélikizációjára. A városban és falvakon a tanítók és nevelők számára keresztyén konferenciákat fognak rendezni. Az egész munkát Tókióból irányítják, ahol nagyméretű, színes szemléltetőképek, falragaszok, rópcédulák és a keresztyén sajtó termékei hirdetik a Krisztus elfogadásának feltétlen szükségességét.

Tókióban most avatják az új protestáns teológiai főiskola épületét. Az építkezési költségeket (400.000 pengő) csaknem a japán keresztyének adták össze. Az összes tanárok japánok, valamint az igazgatótanács tagjai is. 100 diák iratkozott be. Este a világiak számára tartanak népszerű teológiai előadásokat.

Az első rádióüzenet. Marconi, a drótnélküli táviró világ-hírű feltalálója meghalt. Emlékeztére jegyezzük fel, hogy amikor annakidején ő maga a világ legelső rádióüzenetét küldötte, a következő bibliai igét mondta be a készülékbe: „Dicsőség a magasságos mennyekben Istennek, a földön béke és az emberekhez jóakarát.”

Az ezernyelvű biblia. A világ különböző bibliatársulatainak a révén a szentírást most fordították le az ezredik nyelvre. A Brit és Külföldi Bibliatársulat — amely maga 712 nyelvre fordította már le a szentírást, az elmúlt munkáévkében 11 millió bibliát és bibliarészt helyezett el. 1804-ben történt megalakulása óta a Társulat 487 millió bibliát helyezett el.

HIVATALOS ÉRTESÍTÉS

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1111—1937. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli nagytiszteltetű esperes és lelkész urakhoz, a közép- és középfokú tanintézetek tekintetes igazgatóságaihoz.

A hivatalos ügyek intézésével kapcsolatosan előforduló némely (leggyakrabbi) hiányosságok vagy meg nem felelő eljárások kiküszöbölése érdekében ismételten kérem, hogy az alábbi rendelkezéseimet a jövőben szemelőlten tartani s ezekhez pontosan alkalmazkodni szíveskedjenek.

1. Válaszadásnál a kapott rendelet, felhívás vagy megkeresés számára okvetlenül hivatkozni kell.

2. A felettes hatóságok iránti tisztelet megkívánja, hogy az adott válaszok illetve jelentések ne szeljen papírokon vagy sokszor az ügydarabon helyet sem foglalható hátíratokkal intézessenek el, hanem iktatásra alkalmas félfűves ügyiratokkal.

3. Különböző ügyek külön-külön kísérő irattal továbbítandók: két vagy több szám alatt iktatott más-más ügyek egy felterjesztésbe nem foglalhatók.

4. Minisztériumhoz, Konventhez vagy más hatóságokhoz szóló kérelmekhez, kimutatásokhoz stb. a felettes egyházi hatósághoz szóló kísérő irat mindig csatolandó.

5. A szolgálati út betartandó. Beadványok közvetlenül a Konventhez vagy Minisztériumhoz be nem nyújthatók, mert azok innen elintézetlenül visszaadnak s az ilyen szabálytalan eljárás kétszeres munkát és felesleges idővesztést okoz. A lelkészi hivatalok beadványait az esperesi hivataluk útján terjesszék fel a püspöki hivatalhoz s ezek — ha a szükség azt kívánja — innen terjesztetnek fel tovább, illetékes helyükre.

6. Kérvényeknél a felzetten kerülendő az ilyen kitételek: kérelme N N-nek „a benti ügyben”. Ehelyett: „benti ügyben” röviden megjelölendő, hogy mi a kérelmet tárgya. A felzet éppen erre való!

7. A hivatalos ügyek intézése nem bizalmas, magánlevelezésekkel, hanem a szokásos és köteles hivatali hangon eszközözendők. A felettes hatóság felhívására jelentést adunk s kerülendő az olyan kitételek, mint pl. lelkészi hivatal az esperesének „megkeresésére” vagy „átíratára” „értésít” vagy „tudatja” a választ.

8. A hivatalos ügyek nem névre, hanem a hivatalnak szóló levelezéssel intézendők.

9. Az ügyek intézésénél rövídségre és könnyű áttekinthetőségre kell törekedni. A szükségtelen, hosszadalmas, terjengős leírások mellőzendők.

10. A határidők pontosan betartandók és az ügyek intézését késleltető s felesleges megterhelést jelentő sürgetésekre senki okot ne szolgáltatson.

11. Vizsgálati engedély elnyerése iránti kérelmekhez az igazgatói felterjesztés mellett a tanárkari jegyzőkönyv kivonata is csatolandó s a pecsétidő előzetes lerovása is igazolandó. Ha több kérelmező van, azokról, kimutatás is csatolandó két példányban, a vonatkozó adatok feltüntetésével.

12. A *Debreceni Protestáns Lap* mint hivatalos lapban közzétett rendelkezések figyelemmel kísérendők s a lap évenként bekötötten gondosan megőrzendő. Az előfizetési díjak minden sürgetés vagy felszólítás nélkül évenként pontosan ki-

egyenlítőendők. Minden pályázati hirdetés a Debreceni Protestáns Laphoz is idejében beküldendő.

Ezek azok a leggyakrabban előforduló hiányosságok, amelyekre a rend kedvéért rá kellett mutatnom, s amelyek megszüntetését, illetve a fentírottakhoz leendő alkalmazkodást pontosan kérem.

Atyafiságos szeretettel:

Debrecen, 1937 szeptember 15.

Makláró Károly
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

3679—1937. szám.

KÖRLEVÉL

a lelkészi állásra pályázás esetén használandó törzskönyvi lapokról.

A nagytiszteletű esperes urakkal és a lelkészi állásra pályázásra jogosult atyafiakkal tudomásulvétel és alkalmazkodás céljából közlöm a tiszántúli református egyházkerület lelkészjelölő bizottságának 1937 augusztus hó 23-án tartott gyűlésében felvett jegyzőkönyvének 2. sz. határozatából a következőket:

„Egyházkerületi lelkészjelölő bizottság felkéri főtiszteletű Püspök urat: sziveskedjék körlevélben értesíteni minden esperesi hivatalt, hogy lelkészi állásra pályázás esetében a pályázó kérésére törzskönyvi lapot ne adjon ki, hanem az ilyen kéréssel hozzáfordulót utasítsa kérelmével a törzskönyvi lap hiteles kivonatának kiadására egyedül illetékes püspöki hivatalhoz. Egyben felkéri egyházkerületi lelkészjelölő bizottság főtiszteletű Püspök urat, hogy a hivatalos lapban háromszori meghirdetés útján hívja fel a pályázásra jogosult lelkész atyafiakat arra, hogy pályázati kérvényükhöz — a törvény rendelkezéseinek (E. T. II. tc. 9. és 39. §) megfelelően — a püspöki hivataltól a pályázáskor kikért törzskönyvi lapjuk hiteles kivonatát csatolják, mert a jövőben úgy az egyházmegyei lelkészjelölő bizottságok, mint az egyházkerületi lelkészjelölő bizottság csak az ilyen, a püspöki hivatal által a pályázat idején kiadott törzskönyvi lap hivatalos kivonatával ellátott pályázatokat fogadhatnak el a jelölésnél.”

Atyafiságos szeretettel:

Debrecen, 1937 augusztus 27.

Makláró Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

3885—1937. szám.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű lelképásztor urakhoz árvanap tartása tárgyában.

Felhívom a lelképásztor urak figyelmét az Egyetemes Konvent 77—1934. számú határozatára, melyben elrendelte, hogy az október második vasárnapja árvanap legyen és ezen a napon ünnepély rendeztessék és az ünnepély bevételé, valamint a perselypénz a Szeretetszövetség céljaira kerüljék. Utasítom a Lelképásztor urakat, hogy ezt a rendelkezést teljes buzgósággal hajtsák végre. A befizetési lap száma 38,144. Országos Református Szeretetszövetség, Debrecen.

Atyafiságos szeretettel:

Debrecen, 1939 szeptember 1.

Makláró Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

3813—1937. szám.

KÖRLEVÉL

családi pótlékok utalása tárgyában.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak az 1912: XXXV. tc. 9. §-a alapján engedélyezhető családi pótlék tárgyában folyó évi augusztus hó 13-án 5900—1937. II.

ü. o. szám alatt Egyetemes Konventünk elnökségéhez intézett iratát tudomásulvétel és megfelelő eljárás végett az érdekeltekkel közlöm.

Debrecen, 1937 augusztus 30.

Makláró Károly,
püspök.

Másolat.

M. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium. 5900—1937. II. ü. o. szám. Tárgy: Az 1912: XXXV. tc. 9. §-a alapján engedélyezhető családi pótlék. Nagyméltóságú és Főtiszteletű Elnökség! Szükségesnek tartom, hogy az 1912. évi XXXV. tc. 9. §-a, illetőleg az 1935. évi 7000. M. E. számú rendelet 70. pontjában foglaltak alapján — méltánylást érdemlő körülmények fennforgása esetén engedélyezhető — ü. n. „egyéb családtag” utáni családi pótlékért újonnan folyamodó (tehát ily családi pótlékban jelenleg még nem, vagy esetleg már nem részesülő) lelkészek számára a családi pótlék elnyerését a vonatkozó előfeltételek részletes ismertetése útján megkönnyítsem. A törvényes feleség és gyermekek után járó családi pótlékon kívül ugyanis az idézett § értelmében — a pénzügyminiszter úr esetenkénti előzetes hozzájárulása után — családi pótlék az alkalmazotti részére — még a következő családtagjainak egyike után is utalványozható: 1. az alkalmazott törvényes édesanyja vagy édesanyja; 2. az alkalmazottnak 24. életévét már betöltött törvényes vagy törvényesített édes vagy mostoha gyermeke; 3. az alkalmazottnak teljes árvaságra jutott, vagyis szülőtlenn unokája; 4. az alkalmazott nevelt gyermeke; 5. az alkalmazott örökbefogadott gyermeke után. Hogy az ily családtag után családi pótlék elsősorban egyáltalában utalványozható legyen, szükséges, hogy az alkalmazott (jelen esetben a lelkész) az alábbi körülményeket igazolja: a) A figyelembe venni kért családtag nevét, születési időpontját, az alkalmazotthoz való rokonsági fokát, továbbá, hogy az illető családtagot az alkalmazott minden más támogatás nélkül, kizárólag és állandóan maga tartja el és hogy az illető családtag vele közös háztartásban él; b) Hogy a figyelembe venni kért családtag teljesen munka- és keresetképtelen. (A munka- és keresetképtelenség mindig újkéltű hatósági orvosi bizonyítvánnyal igazolandó.) c) Hogy úgy a kérelmező maga, mint felesége, valamint a figyelembe venni kért családtag teljesen vagyontalanok (ha az alkalmazott nőtlen, özvegy vagy elvált, úgy a körülmény is igazolandó); d) hogy sem a kérelmezőnek magának hivatali járandóságain felül, sem pedig a figyelembe venni kért családtagnak nincsen külön jövedelme vagy keresete s hogy az illető családtag nyugdíjban, kegydíjban vagy bármilyen címen ellátásban nem részesül; e) hogy a kérelmező háztartásában nincsen más önálló keresettel bíró családtag; f) hogy a figyelembe venni kért családtagnak nincs más olyan — az alkalmazottnál közelebbi — rokona vagy hozzátartozója, aki az illetőnek eltartására elsősorban lenne kötelezhető. A b) pont alatti munka- és keresetképtelenséget mindig közhatalos orvosi bizonyítvánnyal kell igazolni, míg a többi feltétel igazolása a helyhatóság által — lehetőleg közös — helyhatósági bizonyítványban eszközözendő. Ezenkívül ad 1. az atyára vagy anyára vonatkozólag az a—f) pontok alatt megjelölt körülményeken kívül igazolni kell azt is, hogy a) az illető szülőnek folyamodón kívül még hány gyermeke van, azok hol laknak, mi a foglalkozásuk és minő anyagi viszonyok között vannak; b) a lelkész mióta él — a családi pótlék szempontjából figyelembe venni kért — szülővel közös háztartásban együtt, illetőleg eltartásáról mely időpont óta gondoskodik és hogy a szülő ezt megelőzően mely forrásból tartotta fenn magát; ad 2. nagykorú gyermeke utáni családi pótlék iránti kérvény esetén az a—f) pontokban felsorolt körülményeken kívül azt is igazolni kell, hogy folyamodónak családi pótlékban részesülő gyermekein kívül még hány gyermeke van, azok hol laknak, mi a foglalkozásuk és minő anyagi viszonyok között vannak; ad 4. nevelt gyermeknek csak az alkalmazottal vérokonsági viszonyban álló olyan gyermek tekintendő, akinek a szülei már nem élnek, vagy ha élnek is, tényleg és beigazoltan olyan anyagi viszonyok között vannak, hogy gyermekük eltartására és felnevelésére teljesen képtelenek, úgy hogy a gyermek eltartásáról, gondozásáról és felneveléséről állandóan, kizárólag és minden ellenszolgáltatás nélkül tényleg az illető alkalmazott és pedig valóban akként gondoskodik, mintha az a saját édes gyermeke volna; ad 5. örökbefogadott gyermek után családi pótlék — az a—f) pontok alatt megjelölt körülmények fennforgása esetén — akkor is utalványozható, ha a vérokonsági kap-

csolat nem áll fenn. Az örökbefogadásra vonatkozó, gyámhatóságilag jóváhagyott szerződésnek kormányhatóságilag történt megerősítése azonban mindenkor igazolandó. A fenti 1—5. pontok alatt felsorolt ú. n. egyéb családtagok utáni családi pótlék az alkalmazott részére ugyanazon időre — a pénzügyminiszter úr esetről-esetre kijelentett előzetes hozzájárulása alapján — mindig csak egy ily családtag után s akkor is csak az engedélyezés keltét követő hó 1-től kezdődőleg utalványozható. A pénzügyminiszter úr ezt az előzetes hozzájárulását rendszerint csak egy év tartamára szokta megadni s így annak elteltével az egyéb családtag utáni családi pótlék — új keletű bizonyítványok alapján — a vezetésem alatt álló minisztériumhoz benyújtandó s itteni részről a pénzügyminiszter úrhoz átteendő kérvényben újból kérelmezendő. A fenti szabályok és eljárási mód nemcsak a családi pótlékra igényjogosult lelkészekre és segédlelkészekre vonatkozik, hanem azokra a lelkészekre és theol. tanárookra is, akiknek — az államkincstártól kongruát vagy korpótlékot nem élvezvén — az 1936. évi június hó 5-i minisztertanácsi határozat értelmében a családi pótlék helyett családi pótléksegélyre van igényük. Van szerencsém a nagyméltóságú és főtisztelendő Elnökséget tisztelettel felkérni, méltóztassék a fentiekre az egyházkerületi Püspök urakat, illetőleg a püspök urak útján az érdekelt lelkészeket, theol. tanárokat és segédlelkészeket — tudomás végett értesíteni. Fogadja a nagyméltóságú és főtisztelendő Elnökség kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását. Budapest, 1937. évi augusztus hó 13-án. A miniszter rendeletéből: Dr. Jeszenszky Sándor s. k., miniszteri tanácsos. A kiadvány hitelül: Gruber s. k. irodasegédtsz. (P. H.)

A másolat hitelül:

Budapest, 1937 augusztus 17.

Tóth Lajos,
konventi s. titkár.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

4030—1937. szám.

KÖRLEVÉL

az elemi népiskolák tanköteleseinek tanévközben való iskolaváltoztatásának szabályozása tárgyában.

Az 1921. évi XXX. tc. 4. §-ának és az e törvénycikk végrehajtása tárgyában kiadott 130.700—1922. VKM sz. rendelet 17. §-ának helyes értelmezése és kiegészítése céljából 62.353—1937. VI. ú. o. szám alatt a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a következőket rendelte:

1. A gondviselő jogosult a gondozása alatt álló tankötelest akár lakóhelyén, akár más községben levő bármily jellegű nyilvános vagy nyilvánossági joggal bíró elemi népiskolába beiratni. Ez a joga a gondviselőnek azonban kizárólag a beiratás megtörténteig áll fenn. Tanév közben csak a lakóhely változása esetén iratható át a gyermek más iskolába.

2. A több iskolai körzettel bíró községekben a tankötelesek szülei lakóhelyének megfelelő iskolai körzet iskolájába irandók be; a tanév közben csak a lakóhely változása esetén léphetnek át a megfelelő körzet iskolájába. Ilyen községekben másjellegű iskolába a tanköteles tanév közben a lakóhely változásának esetén kívül szintén nem léphet át.

3. Ha a gondviselő lakóhely változás miatt máskörzetű vagy jellegű iskolába akarja tanév közben gondviseltjét átíratni, lakóhelyének változását községi előjárásági bizonyítvánnyal vagy bejelentőlappal tartozik igazolni. Ha az iskola igazgatója, melynek kötelekéből a tanköteles eltávozni óhajt, az elköltözést igazoltnak látja, elbocsájtó levelet köteles kiállítani, amelynek tartalmaznia kell a tanköteles személyi adatait és az eltávozás okát: elköltözést (lakóhely pontos megjelölésével). A gondviselő csak ennek az elbocsájtó levélnek birtokában irathatja be gyermekét más iskolába. Az elbocsájtásról az igazgató a törzskönyvvezetőt azonnal értesíteni köteles.

4. Olyan községben, amely nem oszlik több iskolai körzetre, de amelyben többféle jellegű iskola van, tanév közben a tanköteles szintén csak a 3. pontban körülírt elbocsájtó levél birtokában léphet át más iskolába. Elbocsájtó levél csak olyan nagykerterjedésű községekben adható ki

tanév közben lakhely címén, ahol valóban a nagy távolság teszi indokolttá a más iskolába való járást.

5. Ugyanazon községben (városban) tanév közben mindennapi tanköteles elbocsájtó levél nélkül másjellegű népiskolába nem vehető fel.

Ha az igazgató az elbocsájtó levél kiadását megtagadná, a gondviselő 8 napon belül szóval vagy írásban az iskola helyi hatósága előtt észrevételt tehet, aki az elbocsájtó levél kiadásának ügyében végső fokon dönt.

6. A 3. pontban körülírt elbocsájtó levél nélkül eltávozott tanköteles igazolatlanul mulasztónak tekintendő, tekintet nélkül arra, hogy más iskola szabályellenesen felvette-e a tankötelest vagy sem.

Debrecen, 1937 szeptember 11.

Maklár Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

4048—1937. szám.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű lelképásztor urakhoz.

Az Országos Frontharcos Szövetség, mint a világháború életben maradt magyar katonáinak belügyminiszterileg elismert hivatalos érdekképviselete, minden esztendő októberében Budapesten a Hősök Emlékművénél lerótt kegyeleti tiszteletadás keretében emlékezik a Hazáért hősi halált halt bajtársakról.

Erre az emlékezésre a szonka haza városából, községeiből és falvaiból eljönnek a magyar frontharcosok, hogy a Haza virágából font koszorúkkal együttesen borítsák el a Hősök Emlékkövét.

Hogy ebben az ünnepélyes pillanatban azok a bajtársaink is imádságos áhitattal emlékezhessenek az Elesett Hősökre, akik akadályoztatásuk folytán nem lehetnek jelen a Budapesten lefolyó kegyeletes tiszteletadáson, elrendelem, hogy 1937. évi október havának 3. napján, délelőtt 11 órakor konduljanak meg a harangok a Tiszántúli Református Egyházkerület minden városának, minden községének, minden apró falucskájának református templomaiban.

Felhívom a Tiszántúli Egyházkerület nagytiszteletű lelkészeit, hogy október hó 3-án, vasárnap az ünnepi Isten-tiszteletek keretében tartott prédikációjukban megemlékezve a világháborúról és az Isten különös kegyelméből életben hazatért magyar frontharcosokról, a Haza áldozatos szolgálatának erényére hívők figyelmét felhívni sziveskedjenek.

Atyafiságos szeretettel:

Debrecen, 1937 szeptember 11.

Maklár Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

4072—1937. szám.

KÖRLEVÉL

tanszersegélyek tárgyában.

Tudomásvétel céljából közlöm az iskolaszéki elnök urakkal, hogy a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr a tanszersegélyek iránt benyújtott kérelmeket fedezet hiánya miatt figyelembe nem veheti, ezért az ilyen kérelmek terjesztése mellőzendő.

Debrecen, 1937 szeptember 13.

Maklár Károly,
püspök.

Pályázati hirdetmények

A debreceni református Kollégium tanítóképzőintézete igazgatóságának Elnöksége pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett magyar-német szakos, rendes tanári állásra. Pályázhatnak tanítóképzőintézeti vagy középiskolai tanári oklevéllel bíró olyan egyének, akik református vallásúak, és akiknek a nevezett szakcsoportra képesítésük

van. A megválasztandó tanár javadalma, előlépése teljesen a nemállami tanárok státusába való besorozáshoz alkalmazkodók. Amennyiben nőtlen tanár választatnék meg, szükség esetén tartozik az internátusban a felügyelői állást elvállalni. A pályázókat a fenttartótestület próbatanításra behívhatja, tekintettel az intézet szakiskola jellegére. Az állás a választás jogerőre emelkedésekor azonnal elfoglalandó. A Konventi Rendta. t. 93. §-a szer. nt. ... előnyben részesülnek azok a pályázók, akiknek a megfelelő tanári képzésen kívül református egyházkerület Elnökségéhez címzett és szabályszerűen felszerelt kérvények folyó évi október hó 5-ig a református Kollégium tanítóképzőintézetének Igazgatóságához (Debrecen, református Kollégium) küldendő. Határidőn túl érkezett, vagy szabályszerűen fel nem szerelt kérvények nem vehetők tekintet e. Debrecen, 1937 szeptember 10. *Maiklary Károly* püspök, *Gáborjáni Szabó Kálmán*, h. igazgató.

A **hajdúböszörményi református polgári leányiskola** igazgatótanácsa pályázatot hirdet egy *helyettes tanári* állásra, mely azonnal elfoglalandó. Az állás javadalma az államsegélyes nemállami polgári iskolai tanárok részére megállapított törvényes illetmény, mely részben államsegélyből, részben az iskola pénztárából nyer kifizetést. Az állásra pályázhatnak a nyelv- és történettudományi szakból németre is képezett polgári iskolai, vagy ugyanezen szakcsoport tárgyra képezett református vallású középiskolai nőtanárok. Előnyben részesülnek azok a gyakorlati működést is igazolni tudó pályázók, akik torna mellékszakkból is képezettek, vagy képzés hiányában az újabbról tornatanításban való jártasságukat, esetleges ilyen működésüket hivatalos okmánnyal igazolják. Ilyen mellékképességű pályázók hiányában folytatólagosan előnyben részesülnek azok, akik a megjelölt főszacon kívül a zenei mellékszakkból is képezettek. A sajátkezűleg írt pályázati kérvényhez melléklendők: születési anyakönyvi kivonat, a magyar állampolgárságot, a képzést, a képzést megelőző középiskolai végzettséget, az eddigi működést vagy foglalkozást, a szellemi és testi épiséget, a családi állapotot és a különös képességet, vagy képességet igazoló újkeletű bizonyítványok. Hiányosan szerelt, vagy késve érkezett kérvények a választásnál figyelembe nem vétetnek, s a hiányzó okmányok később nem pótolhatók. A személyes bemutatkozás kívánatos. Az igazgatótanácshoz címzett kérvények szeptember 22-ig az iskola igazgatósága címére küldendő be. Az *igazgatótanács*.

Bihartordai református egyház nyugdíjazással megüresedett, 39 értékesítéses *tanítói* állásra pályázatot hirdet. Esetleges átválasztás folytán készpénzfizetéses állás töltetik be nőtanítóval. Határidő szeptember 21.

A **esengersimai** református iskolánál nyugdíjazás folytán megüresedett *kántortanítói* állásra pályázatot hirdettek. *Fizetése* az egyháztól: 2 szoba, konyha, kamarából álló lakás a szükséges melléképületekkel. 1200 □-ól kert, 12 kat. hold 1384 □-ól szántó, 1 kat. h. 510 □-ól legelő (1 1/2 számos állatra), 1 kat. hold 118 □-ól kaszálóból álló ingatlan használatra. 12 1/2 mássa búza az egyház magtárjából, 3 öl tűzifa. Az itt felsorolt értékek 44 egységet képeznek. Az ingatlanok után járó összes terheket javadalmas tartozik fizetni.

Kötelessége: A reábizott iskola vezetése úgy, amint az a szolgálati pragmatikában és az egyházi törvényekben van. Tartozik az egyházi jegyzőséget díjtalanul ellátni: énekkart szervezni, illetve vezetni; az iskolán kívüli népművelődési előadásokon közreműködni. Lelkész akadályoztatása esetén a lelkész utasítása szerint templomi szolgálatot végezni. Tekintettel az idő előrehaladottságára, a megválasztott tanító az 1937-38. tanévben helyettes tanítónak fog megválasztatni.

Pályázat megfelelő okmányokkal felszerelve, 1937. évi október hó 6-ig küldendő az iskolaszéki elnökséghez Csenger-simába.

A **darnói** református egyházközség a nyugdíjazás folytán megüresült *tanítónői* állásra pályázatot hirdet. Javadalma: Egyháztól 10% és természetbeni lakás, a többi államsegély. Pályázati határidő e hirdetés megjelenésétől számított 11 nap. Kérvények Református Lelkipásztori Hivatalhoz küldendők, válaszbélyeggel. U. p. Jánk.

A **debreceni** református egyház pályázatot hirdet az üresedésben levő *férfitanítói* állásra. Fizetés törvényszerű. Lakás természetben. Kötelessége: Egy vagy több osztály vezetése, belmissziói munkában való részvétel, szükség esetén kántorok helyettesítése. Pályázók okmányaikkal (oklevél, nem református képzőkben végzeteknél vallástani pótképesítő, keresztlevel, illetőségi, valamennyi esperesileg megerősített működési és legújabb keletű hatóságai orvosi bizonyítvány) felszerelt kérvényüket *Molnár Ferenc* lekipásztor, iskolaszéki elnökhöz Debrecen, Ispóaly-tér 2. sz. folyó évi szeptember 21-ig nyújtják be. Csak a szept. 21-én déli 12 óráig beérkezett pályázatok vétetnek figyelembe. A megválasztott a debreceni református tanítók Segélyegyesületének kötelezett tagja. Az egyház költözködési költséget nem ad. Az okmányok visszaküldésére felbélyegzett és megcímezett boríték melléklendő. Az állást választás után azonnal el kell foglalni.

Az **encsesi** református egyház pályázatot hirdet lemondás folytán megüresedett *helyettes kántortanítói* állásra, mely állás 1938 augusztusában fog rendes tanítóval betöltetni. Javadalom: 36 értékesítés és államsegély. Kötelessége az V-VI. vegyes osztályok tanítása, a kántori teendők végzése, minden belmissziói munkában való részvétel, egyházi dalárda megalakítása és vezetése. Pályázati határidő a lap megjelenésétől számított 8 nap. Kántorpróban megjelenés önköltségen. Pályázati kérvények az összes okmányokkal pontosan felszerelve s válaszbélyeggel ellátva az iskolaszék címére küldendő.

Hajdúbagos pályázatot hirdet 56 értékesítéses *kántortanítói* állásra. Határidő szeptember 21. Felbélyegzett válaszböríték mellé egy levelezőlap is teendő, egyéb közlendők miatt.

Hajdúnánás református egyház iskolaszéke pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett XX. számú *tanítónői* állásra. Helyi javadalom a kezdőfizetés 13%-a és törvényszerű lakáspénz. A többi államsegély. Kötelessége: presbitérium által reábizott osztály vagy osztályok vezetése, továbbá a belmissziói munkában való részvétel. Választás a fennálló VKM rendeletek alapján. Pályázati határidő: 1937 szeptember 22. Megválasztott állását azonnal köteles elfoglalni. Pályázati kérvények a fenti iskolaszék címére válaszbélyeggel küldendő.

Nyugalomba vonulás folytán megüresült **tiszarádi református kántortanítói** állásra pályázatot hirdettek. Javadalom: 1. Lakás. 2. Helyi javadalom a mindenkori kezdőtanítói fizetés 10%-a. 3. Államsegély. Kötelessége: 1. Az összes kántori teendők végzése. 2. A presbitérium által reábizott osztályok vezetése. 3. Akadályoztatás esetén a lelkész helyettesítése. 4. A belmissziói munkában a lelkésznek segítése. — Abban az esetben, ha a kántortanítói állásra a II. tanító választatik, úgy ennek helye fog betölteni. — A pályázatot kérjük ennek figyelembevétele mellett benyújtani. — A II. tanító javadalma: 1. Amíg az egyház építeni nem tud, a helyi viszonyoknak megfelelő egy szobakonyhás lakás bérlete. 2. A mindenkori kezdőtanítói fizetés 10%-a az egyháztól. 3. Államsegély. — Kötelessége: 1. A presbitérium által reábizott osztályok vezetése. 2. Lelkész és kántor helyettesítése. 3. A belmissziói munkában lelkésznek segítése. Csak férfitanítók pályázhatnak. A pályázat határideje 1937 szeptember 18. Az állás azonnal elfoglalandó. A pályázati kérelmek okmányokkal felszerelve adandók be a lelkészi hivatalhoz Tiszarád, Szabolcs megye, u. p.: Vasmevger.

Iskolai év kezdetére

előírtas intézeti **paplant, takarót, mairácot** stb. a legolcsóbban és a legjobb minőségben vásárolhat az

Erdélyi Szőnyegházban
Debrecen, Piac-u. 34. sz.
(Volt Hegedűs és Sándor papírüzlet helyén.)

A **jándi** református egyház pályázatot hirdet nyugdíjazás folytán megüresedett harmadik *tanítói* állásra. Javadalom törvényszerű. Kötelesség: Tanítás mellett belmissziói, népművelési munka, férfi megválasztása esetén női kézimunka-tanításról gondoskodás. Válaszbélyeggel ellátott pályázatok beadási határideje a megjelenéstől számított, rendelkezés szerinti 21 nap.

A **komádi** református egyház pályázatot hirdet nyugdíjazás folytán megüresedett III. számú *férfi tanítói* állásra. Fizetés törvényszerű, lakás természetben, vagy megfelelő lakáspénz; kötelessége: a reábizott osztály vagy osztályok vezetése, kántori szolgálat végzése az újtelepi imaházban, az egyház összes missziói munkájában segédkezés.

Pályázati határidő: e hirdetés közzétételétől számított 3 hét. A kérvényeket, amelyekel a 69,870—1933. sz. kultuszminiszteri rendeletben meghatározott okmányokkal kell felszerelni, Református Lelkészi Hivatal Komádi, Bihar megye címre kell beküldeni. Az állást a megválasztott tanító a választás jogerőre emelkedése után azonnal köteles elfoglalni.

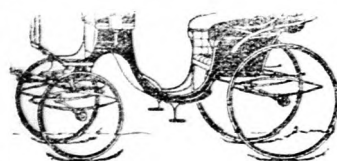
Mezőtúr református egyháza pályázatot hirdet egy nyugdíjazás folytán megüresedett *tanítói* állásra. Pályázhatnak férfiak és nők. Javadalom: Helyi hozzájárulás egyháztól a kezdőfizetés 50%-a, természetbeni lakás vagy törvényszerű lakbér és államszegély. Kezdő tanító segédtanítói minőségben alkalmaztatik. Kötelesség: az iskolaszék által reábizott osztály vagy osztályok vezetése, belmissziói munkákban való segédkezés. Pályázati határidő szeptember 21. A választás államszegély kiutalása után válik érvényessé. Állás választás után azonnal elfoglalandó. Szabályszerűen felszerelt s válaszbélyeggel ellátott kérvények a mezőtúri református iskolaszék címére küldendők.

Túrsvándi református egyházközsége *helyettes tanítói* állásra pályázatot hirdet törvényes fizetés mellett. Pályázati határidő e lap megjelenésétől számított 21 nap. Kérvények Iskolaszékhez címzendők. *Presbitér um.*

Váncsod református egyháza pályázatot hirdet nyugdíjazás folytán megüresedett *tanítónői* állásra. Határidő: Hirdetés megjelenésétől számított 21 nap. Fizetés törvényszerű. Természetbeni lakás vagy lakbér presbitéri határozat szerint. Kötelesség egyházi törvényeink előírása szerint. Kellően felszerelt pályázatok felbélyegzett válaszborítékkal református lelkészi hivatalhoz, Váncsodra küldendők.

TARTALOM:

Szabó József (1856—1937).
Dr. Veress István búcsúja a Kollégiumtól.
Baráth Imre: Az öregekről.
A Református Világszövetség montreali gyűlése.
Az ORLE konferencia, közgyűlés, presbitéri kongresszus és női konferencia.
Kelemen Gyula: Az egyházközség temetője.
Szabó Gyula: A református gyülekezeti énekvezetés esztétikája.
S. Szabó József: A debreceni főiskola kezdeti szervezete és belső élete.
Dr. Nagy Sándor: Szoboszlai Pap István püspök naplójegyzetei.
Könyvismertetés.
Hírek az egyházmegyékből.
Gyászrovat.
Különlétek.
Hivatalos értesítés.
Pályázati hirdetmények. Hirdetések.

Kocsik
minden alakban
Riesz Henrik
kocsigyár, Debrecen.

100-féle cikket vásárolhat,
de csak egy helyen fizeti havi részletekben,
ha szükségletét
az „UNIO“ Központi Hiteliroda

cégei útján szerzi be.
Hitelrendszerünk kényelmes, olcsó és megbízható. — Vásárlásra jogosító igazolványa, ha még nincs, igényelje irodánkban:
Piac u. 44. Marx-féle ház, földszint.

Ajándéknak is kiválóan alkalmasak

Dr. Hegyaljai Kiss Géza

TEMPLOMI IMAKÖNYVEI:

- 1. DICSŐSÉG ISTENNEK! Ünnepi.** Debrecen, 1936. 326 lap. Füzve 4 P, kötve 5 P, + portó 70 f.
- 2. ÁLDJÁTOK NAPRÓL-NAPRA! Köznapi.** Debrecen, 1937. 420 lap. Füzve 4 P, kötve 5 P + portó 70 f.

Kapható: **Dr. HEGYALJAI KISS GÉZA** ref. lelkész,
Belsőbőcs, Borsod-vm Csekk: 29,351;
Debrecen sz. kir. város Könyvnyomda-vállalata,
Debrecen, Bőszörményi-út 6.

Gyülekezetek, nőegyesületek számosan rendelik meg lelképásztornak vagy segédlelkészük számára. A két kötet együttes rendelésénél a portó csak 1 pengő.

Szlezák Ráfael

harangöntőmester

BUDAPEST, Frangepán-u ca 80. sz. Saját ház!

Készít: új harangokat, harang vaskoronákat és vasállványokat, repedt harangokat újra átönti legjutányosabb árak s kedvező fizetési feltételek mellett.

Garbocsi református egyház harangja.

Mielőtt harangot rendel, kérjen díjmentes költségvetést!
Eddig szállított harangjaimról igen szép elismerő leveleket kaptam.

Református lelkészek részére

palástot és süveget

legszebb kivitelben, legolcsóbban, kedvező fizetési feltételekkel készítik megrendelésre.

Szenási Sándor férjiszauó, Hódmezővásárhely,
Klauzál-utca 151. szám.

Földek, házak, telkek eladása, vétele, bérlete

ügyében forduljon bizalommal

DIENES JÓZSEF

O. F. B. ingatlanforgalmi irodájához
Debrecen, Fűvészkert-utca 16.

A „Takarékosság” Kereskedelmi R.-T.

kötélékébe tartozó **102** cég a mai gazdasági helyzetnek legmegfelelőbb bevásárlási lehetőséget nyújtja, mely

Hitel készpénzáron!
Kényelmes havi részlettörlesztés!
Havonta megújuló állandó továbbvásárlási lehetőség!

A „TAKARÉKOSSÁG” igazoló könyvecskei és vásárlási utalványai a „Takarékosság” igazgatóságától igényelhetők

Debrecen, Deák Ferenc-u. 6. sz.

SESZTINA LAJOS

Alapította 1819-ben Sesztina János. vasnagyszerkedése
Telefon 20-06. és 15-48. Debrecen.

Kitűnő tőltőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.

Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bödönök, dísznövelő-kések, húsvágó-gépek.

Jándi református egyházközségnek szállított 598 kilogrammos „Gróf Bethlen István-harang”

ÜGYELJEN A KERESZTNÉVRE!

MAGYARORSZÁG ARANYKOSZORÚS
HARANGÖNTŐ MESTERE

Szlezák László

harang- és ércöntőde,
harangfelszerelési és haranglábgyára

Budapest, VI., Petneházy-u. 78.

(VI., Frangepán-u. mellett)

SAJÁT HÁZI
Telefon: 291-3-53

KITÜNTETVE: Párisi világkiállításon díszoklevéllel, 8 nagy arany- és 1 ezüstéremmel, több állami díszoklevéllel

Mielőtt harangot rendelnének, forduljanak teljes bizalommal a régi és megbízható céghez!!!

SZÁMTALAN ELISMERŐ LEVÉL!

Előnyös fizetési feltételek!
Költségvetés és kiszállítás díjtalan!

TISZÁNTÚLI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET PÜSPÖKÉTŐL.

3774—1937.

KÖRLEVÉL

valamennyi közép- és elemi iskolát fenntartó egyházi hatósághoz.

A magyar református Egyetemes Konvent 260—1936. sz. határozatával

1. kimondta, hogy jövőben iskolai oktatás keretében kizárólag csak a Konvent által jóváhagyott konfirmációi Káté használható ;

2. felkérte az egyházkerületeket, hogy az iskolai oktatáson kívüli konfirmációi oktatásra lehetőleg a Konvent által kiadott Káté kötelező használatát saját hatáskörükben rendeljék el, hogy így a konfirmációi oktatás az 50—1930. számú konventi konfirmációi utasításnak megfelelően menjen végbe.

E konventi határozatot a tiszántúli református egyházkerület 406—1937. számú határozatával tudomásul vette. Egyben kimondta, hogy az új konfirmációi Káté megjelenése után mindennemű konfirmációi oktatás és előkészítés csak a Konvent által elfogadott könyvekkel, illetőleg Kátékkal fog történni. A közgyűlés kérte az új konfirmációi Káté mielőbbi kibocsátását, lehetőleg már az 1937—38. tanévre.

A konfirmációi Kátékra a pályázat eredményes volt s így azok az 1937—38. iskolai évben az összes elemi iskolákban és a középiskolák IV. osztályában bevezethetők lesznek. Felhívom azért a középiskolák igazgatóit, a nagytiszteletű Esperes és Lelkész urakat, valamint a Tanító urakat, hogy az 1937—38. iskolai évben, minden református középiskola IV. osztályában, továbbá az elemi iskola V—VI. osztályában, végül a tanyai és egyéb iskola IV. osztályában, kizárólag a református Egyetemes Konvent által jóváhagyott és Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata által kiadott és forgalomba hozott Kátékat vezessék be.

A bevezetendő konfirmációi Káték a következők :

1. **Dr. PATAY PÁL** : „A református keresztyén konfirmációi káté” a középiskolák IV. osztálya számára (Tankönyv).

2. **VIRÁGH JÓZSEF** : „A református keresztyén konfirmációi káté” az elemi iskola IV—VI. osztályát nem végzett tanyákon és szórványok^on lakó konfirmálók számára.

3. **APOSTOL ELEK** : „Református öntudat konfirmációi káté” az elemi iskola V—VI. osztályát elvégzettek részére.

Minden ezideig használatban volt konfirmációi Káté az egyöntetű konfirmációi oktatás érdekében a legszigorúbban mellőzendő, bárki által adattak azok ki.

Debrecen, 1937 augusztus 27.

Makláró Károly,
püspök.

KÖRLEVÉL

valamennyi közép- és elemi iskolát fenntartó egyházi hatósághoz.

A magyar református Egyetemes Konvent 260—1936. sz. határozatával

1. kimondta, hogy jövőben iskolai oktatás keretében kizárólag csak a Konvent által jóváhagyott konfirmációi Káté használható ;

2. felkérte az egyházkerületeket, hogy az iskolai oktatáson kívüli konfirmációi oktatásra lehetőleg a Konvent által kiadott Káté kötelező használatát saját hatáskörükben rendeljék el, hogy így a konfirmációi oktatás az 50—1930. számú konventi konfirmációi utasításnak megfelelően menjen végbe.

E konventi határozatra a tiszánineni református egyházkerület 22—1936. számú határozatával kimondotta, hogy a Konvent által kiadandó konfirmációi Káté kötelező használatát saját hatáskörében annakidején el fogja rendelni s már előre felhívta a kerületbeli lelkipásztorokat, hogy a Kátét kiadása után vegyék használatba s egyéb tekintetben is alkalmazkodjanak az 50—1930. sz. konventi konfirmációi utasításhoz.

A konfirmációi Kátékra a pályázat eredményes volt s így azok az 1937—38. iskolai évben az összes elemi iskolákban és a középiskolák IV. osztályában bevezethetők lesznek. Felhívom azért a középiskolák igazgatóit, a nagytiszteletű Esperes és Lelkészségi urakat, valamint a Tanító urakat, hogy az 1937—38. iskolai évben, minden református középiskola IV. osztályában, továbbá az elemi iskola V—VI. osztályában, végül a tanyai és egyéb iskola IV. osztályában, kizárólag a református Egyetemes Konvent által jóváhagyott és Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata által kiadott és forgalombahozott Kátékat vezessék be.

A bevezetendő konfirmációi Káték a következők :

1. **Dr. PATAY PÁL** : „A református keresztyén konfirmációi káté“ a középiskolák IV. osztálya számára (Tankönyv).

2. **VIRÁGH JÓZSEF** : „A református keresztyén konfirmációi káté“ az elemi iskola IV—VI. osztályát nem végzett tanyákon és szórványokon lakó konfirmációk számára.

3. **APOSTOL ELEK** : „Református öntudat konfirmációi káté“ az elemi iskola V—VI. osztályát elvégzettek részére.

Minden ezideig használatban volt konfirmációi Káté az egyöntetű konfirmációi oktatás érdekében a legszigorúbban mellőzendő, bárki által adattak azok ki.

Miskolc, 1937 augusztus 24.

Farkas István,
püspök.

KÖRLEVÉL

valamennyi közép- és elemi iskolát fenntartó egyházi hatósághoz.

A magyar református Egyetemes Konvent 260—1936. sz. határozatával

1. kimondta, hogy jövőben iskolai oktatás keretében kizárólag csak a Konvent által jóváhagyott konfirmációi Káté használható ;

2. felkérte az egyházkerületeket, hogy az iskolai oktatáson kívüli konfirmációi oktatásra lehetőleg a Konvent által kiadott Káté kötelező használatát saját hatáskörükben rendeljék el, hogy így a konfirmációi oktatás az 50—1930. számú konventi konfirmációi utasításnak megfelelően menjen végbe.

A dunántúli református egyházkerület 169—1936. számú határozatával az előirt konfirmációi Káték egységes használatát elrendelte s felhívta az egyházmegyéket, hogy egyház- és iskolalátogatásaik során a rendelet végrehajtását ellenőrizzék.

A konfirmációi Kátékra a pályázat eredményes volt s így azok az 1937—38. iskolai évben az összes elemi iskolákban és a középiskolák IV. osztályában bevezethetők lesznek. Felhívom azért a középiskolák igazgatóit, a nagytiszteletű Esperes és Lelkipásztor urakat, valamint a Tanító urakat, hogy az 1937—38. iskolai évben, minden református középiskola IV. osztályában, továbbá az elemi iskola V—VI. osztályában, végül a tanyai és egyéb iskolai IV. osztályában, kizárólag a református Egyetemes Konvent által jóváhagyott és Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata által kiadott és forgalombahozott Kátékat vezessék be.

A bevezetendő konfirmációi Káték a következők :

1. **Dr. PATAY PÁL** : „A református keresztyén konfirmációi káté“ a középiskolák IV. osztálya számára (Tankönyv).

2. **VIRÁGH JÓZSEF** : „A református keresztyén konfirmációi káté“ az elemi iskola IV—VI. osztályát nem végzett tanyákon és szórványokon lakó konfirmálók számára.

3. **APOSTOL ELEK** : „Református öntudat konfirmációi káté“ az elemi iskola V—VI. osztályát elvégzettek részére.

Minden ezideig használatban volt konfirmációi Káté az egyöntetű konfirmációi oktatás érdekében a legszigorúbban mellőzendő, bárki által adattak azok ki.

Pápa, 1937 augusztus 24.

Medgyasszay Vincze,
püspök.

KÖRLEVÉL

valamennyi közép- és elemi iskolát fenntartó egyházi hatósághoz.

A magyar református Egyetemes Konvent 260—1936. számú határozatával

1. kimondotta, hogy jövőben iskolai oktatás keretében kizárólag csak a Konvent által jóváhagyott konfirmációi Káté használható :

2. felkérte az egyházkerületeket, hogy az iskolai oktatáson kívüli konfirmációi oktatásra lehetőleg a Konvent által kiadott Káté kötelező használatát saját hatáskörükben rendeljék el, hogy így a konfirmációi oktatás az 50—1930. számú konventi konfirmációi utasításnak megfelelően menjen végbe.

A konfirmációi Kátékra a pályázat eredményes volt s így azok az 1937—38. iskolai évben az összes elemi iskolákban és a középiskolák IV. osztályában bevezethetők lesznek. Felhívom azért a középiskolák igazgatóit, a nagytiszteletű Esperes és Lelkész urakat, valamint a Tanító urakat, hogy az 1937—38. iskolai évben, minden református középiskola IV. osztályában, továbbá az elemi iskola V—VI. osztályában, végül a tanyai és egyéb iskola IV. osztályában kizárólag a református Egyetemes Konvent által jóváhagyott és Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata által kiadott és forgalombahozott Kátékat vezessék be.

A bevezetendő konfirmációi káték a következők :

1. **Dr. PATAY PÁL** : „A református keresztyén konfirmációi káté” a középiskolák IV. osztálya számára (Tankönyv).

2. **VIRÁGH JÓZSEF** : „A református keresztyén konfirmációi káté” az elemi iskola IV—VI. osztályát nem végzett tanyákon és szórványokon lakó konfirmálók számára.

3. **APOSTOL ELEK** : „Református öntudat konfirmációi káté” az elemi iskola V—VI. osztályát elvégzettek részére.

Minden ezideig használatban volt konfirmációi Káté az egyöntetű konfirmációi oktatás érdekében a legszigorúbban mellőzendő, bárki által adattak azok ki.

Budapest, 1937 aug. 21.

Ravasz László,
püspök.